

ผลการศึกษารูปแบบ ขั้นตอน และวิธีการดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุ

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุที่เป็นกรณีศึกษาและการติดตามฟังรายการสนทนาข่าวทางวิทยุที่เป็นกรณีศึกษาพบว่าลักษณะที่สำคัญและเป็นภาพรวมของรายการสนทนาข่าวทางวิทยุทั้ง 9 รายการคือการสนทนาข่าวแบบไม่เป็นทางการ มีทั้งรูปแบบการดำเนินรายการเดี่ยว และการดำเนินรายการคู่ โดยแต่ละรายการมีการแบ่งช่วงเวลานำเสนอในรูปแบบของคอลัมน์ประจำ มีวิทยากรพิเศษประจำรายการซึ่งมักเป็นผู้เชี่ยวชาญเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือนักการเมือง (ที่พบมากคือโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี) รวมทั้งมีช่วงสัมภาษณ์แขกรับเชิญ มักเป็นบุคคลที่อยู่ในข่าวและตกเป็นเป้าของความสนใจ การสนทนาจะมีลักษณะผ่อนคลายและเป็นกันเอง ไม่นเน้นความสดใหม่ของข่าวมากนัก ยกเว้นที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลดิบที่จำเป็นต้องรายงานโดยเฉพาะช่วงเช้า เช่น อัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา

รายการที่อยู่ในช่วงเวลาเดียวกัน ได้แก่รายการ คุยเฟื่องเรื่องเงิน เก็บตกจากเนชั่น เจาะลึกทั่วไทยอินไซด์ไทยแลนด์ เพื่อบ้านเพื่อเมือง และบันทึกสถานการณ์การเมือง เป็นรายการสนทนาข่าวที่มุ่งตอบสนองความต้องการข่าวสารของคนกรุงเทพฯที่ต้องตื่นแต่เช้าไม่มีเวลาอ่านหนังสือพิมพ์ และต้องติดอยู่บนถนนเป็นเวลานาน ๆ เนื้อหาที่นำเสนอ มักจะถูกกำหนดโดยข่าวที่เป็นกระแสประจำวันจากการนำเสนอบนหน้าหนังสือพิมพ์เป็นหลัก ความแตกต่างจึงมักจะอยู่ที่ความสามารถและวิธีคิดในการนำเสนอซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะบุคคลของผู้ดำเนินรายการ ในการให้คุณค่าและการจัดลำดับความสำคัญ หรือการเน้นความสำคัญของข่าวด้วยการเชิญบุคคลในข่าวมาสัมภาษณ์สดในรายการ ซึ่งตรงจุดนี้นำไปสู่การแข่งขันในการติดต่อบุคคลที่น่าสนใจที่สุดในข่าวของแต่ละวันเพื่อนำมาออกอากาศอันแสดงถึงความเป็นมืออาชีพของการดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของทีมงาน ระบบเครือข่าย การเตรียมรายการ การติดต่อสัมภาษณ์ล่วงหน้า และความมีชื่อเสียงของรายการและผู้ดำเนินรายการในการชักจูงใจให้บุคคลสำคัญเต็มใจที่จะมาร่วมสนทนาสดออกอากาศ

ผู้วิจัยพบว่าบางครั้งบุคคลสำคัญหรือบุคคลที่น่าสนใจที่สุดในข่าวประจำวันนั้นต้อง "เดินสาย" ชี้แจงในรายการสนทนาข่าวทางวิทยุแทบทุกรายการภายในวันเดียวโดยไม่จำเป็นต้องที่บุคคลผู้นั้นต้องร้องขอ

ยกตัวอย่างเช่นในวันที่ 21 สิงหาคม 2541 หลังจากที่หนังสือพิมพ์ทุกฉบับให้ความสนใจกับข่าวการดำเนิน การกล่าวโทษต่อผู้บริหารบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ จีเอฟ ในข้อหาปล่อยสินเชื่อจำนวนกว่า 300 ล้านบาท โดยขาดหลักทรัพย์ค้ำประกัน โดยมีเพียงบุคคลคำประกันเท่านั้น ซึ่งหนึ่งในผู้บริหารที่ถูกกล่าวโทษที่ หนังสือพิมพ์ให้ความสนใจเป็นพิเศษคือนายณรงค์ชัย อัครเศรณี อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ใน สมัยรัฐบาลพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ปรากฏว่าหลังจากที่นายณรงค์ชัย ตัดสินใจแถลงข่าวในช่วงบ่ายของ วันเดียวกับที่มีข่าวเสนอบนหน้าหนังสือพิมพ์

ต่อจากนั้นเวลา 17.00 น. นายณรงค์ชัย ไปสัมภาษณ์ออกอากาศสดในรายการเก็บตกจากเนชั่น ทางคลื่น 90.5 ดำเนินการสัมภาษณ์โดย กนก รัตนวงศ์สกุล ต่อจากนั้นเวลา 17.30 น. นายณรงค์ชัยไป ให้สัมภาษณ์ออกอากาศสดอีกครั้งในรายการจับชีพจรข่าวทางคลื่น 96.5 ดำเนินการสัมภาษณ์โดย พรชัย วีระณรงค์ หลังจากนั้นในเวลา 21.00 น. นายณรงค์ชัยไปให้สัมภาษณ์สดออกอากาศในเรื่องเดียวกันอีก ครั้งรายการ ร้อยข่าวที่ร้อยหนึ่ง ดำเนินรายการโดย นายเต็มศักดิ์ จารุปรภณ

จะพบว่า ภายใน 1 วันหลังการพาดหัวข่าวในหนังสือพิมพ์ นายณรงค์ชัย อัครเศรณีได้ใช้เวที สาธารณะในการแถลงและชี้แจงข้อกล่าวหาทั้งหมด ทั้งการแถลงข่าวที่สำนักงานและการสัมภาษณ์สด ออกอากาศทางคลื่นวิทยุถึง 3 รายการ โดยนายณรงค์ชัยก็ยอมรับในการสัมภาษณ์สดทั้ง 3 รายการว่า การที่เขาได้มีโอกาสชี้แจงเช่นนี้เป็นผลดีต่อตัวเขาเองและที่เป็นเช่นนั้นเพราะชื่อของเขาไปปรากฏอยู่ในพาด หัวข่าวของหนังสือพิมพ์ทุกฉบับ ทำให้กลายเป็นศูนย์รวมของความสนใจไปทันที ปัจจัยที่ทำให้เกิด ปรากฏการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับสิ่งที่ผู้วิจัยพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ดำเนินรายการที่เป็นกรณี ศึกษาที่ว่ารายการวิทยุสนทนาข่าวจำเป็นต้องอิงกับกระแสข่าวบนหน้าหนังสือพิมพ์เป็นหลัก และบุคคลที่ จะสามารถเรียกร้องความสนใจจากสาธารณะมากที่สุดก็คือบุคคลที่อยู่ในข่าว และยังเป็นข่าวร้าย มีข้อโต้แย้งที่ยังไม่ได้รับข้อสรุปที่น่าสนใจ ทั้งนี้ การติดต่อขอสัมภาษณ์บุคคลเหล่านี้จะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติโดย ที่เจ้าตัวไม่จำเป็นต้องติดต่อเข้ามายังรายการ

การผูกขาดในลักษณะเช่นนี้แม้จะทำให้เกิดความไม่สมดุลของข่าวสารหรือเป็นการผูกขาดแหล่ง ข่าวสารโดยมีการเปิดพื้นที่ให้ชี้แจงต่อสาธารณะ แต่ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้กลายเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ใน กระบวนการผลิตรายการสนทนาข่าววิทยุด้วยปัจจัยทางด้านการแข่งขันและจากการประเมินความต้องการ

ข่าวสารของผู้รับสารโดยมีเป้าหมายอยู่ที่การนำเสนอที่ตอบสนองความรวดเร็วและสดใหม่อันเป็นจุดขายที่สำคัญของรายการสนทนาข่าวทางวิทยุ

ด้วยเหตุนี้รายการสนทนาข่าวทางวิทยุจึงถูกจำกัดทางเลือกในการนำเสนอประเด็นข่าว ยกเว้นบางรายการที่เป็นกรณีศึกษาในครั้งนั้น คือรายการบนเส้นทางการศึกษา โดย คำณูน ลิทธิสมาน ซึ่งอาศัยปัจจัยความมีชื่อเสียงของผู้ดำเนินรายการ พื้นฐานความสนใจพิเศษของผู้ดำเนินรายการ เวลาในการออกอากาศ (20.00-22.00 น. ทุกวันอังคาร) ซึ่งไม่จำเป็นต้องแข่งขันทางด้านความสดใหม่ของสถานการณ์ทำให้ขอบเขตการนำเสนอมีความพิเศษมากกว่ารายการอื่น ๆ ที่เป็นกรณีศึกษา หรือรายการคุยเฟื่องเรื่องเงิน โดยวิระ ธีระภัทรานนท์ ที่เป็นลูกผสมระหว่างรายการที่นำเสนอสถานการณ์ (ทางด้านเศรษฐกิจการเงิน) และรายการถาม-ตอบปัญหา ทั้งนี้มีปัจจัยจากข้อได้เปรียบของผู้ดำเนินรายการที่มีชื่อเสียงเฉพาะด้าน คือ การเป็นนักข่าวสายการเงิน การคลั่งมากกว่า 30 ปี และการวางบทบาทของตัวเองเป็นผู้เชี่ยวชาญโดยไม่ต้องมีแขกรับเชิญที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเข้ามาซ้ำซ้อน

จากผลการวิจัยดังกล่าว เป็นไปตามทฤษฎีสื่อสารมวลชนที่ว่า การผลิตอะไรก็ตามที่เป็นจำนวนมากรวมทั้งการผลิตสาร จำเป็นต้องมีการจัดการและต้องมีการเลือกสรรกลั่นกรอง การจะให้ทุกอย่างแก่ทุกคนเป็นไปได้ อำนาจซึ่งสร้างความกดดันให้กับตัวสื่อมวลชน ได้แก่บทบาทของลูกค้าของสื่อมวลชน คู่แข่งขัน ผู้มีอำนาจ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางการเมืองและทางกฎหมาย) ผู้เชี่ยวชาญในสถาบันอื่น ๆ และผู้รับสารของสื่อมวลชน อย่างไรก็ตามบทบาทเหล่านี้ต่าง ๆ ก็พยายามเข้ายึดครองสื่อมวลชนเป็นของตน ในบางครั้ง บทบาทเหล่านี้ก็เป็นแหล่งข่าวสารให้กับสื่อมวลชน ในแง่ที่อาจเป็นผู้สร้างสารหรือเป็นผู้หลีกเลี่ยงการสร้างสารเพื่อจุดหมายบางอย่าง สื่อมวลชนมีวิถีจัดการกับทรัพยากรในลักษณะที่เป็นการแข่งขันกับแหล่งอำนาจอื่น ๆ ที่เข้ามาสวมบทบาทของสื่อมวลชน แต่ปรากฏว่าบ่อยครั้งที่กลายเป็นความร่วมมือกันระหว่างสื่อมวลชนกับแหล่งอำนาจต่าง ๆ เหล่านี้ ดังนั้นความร่วมมือกับแหล่งอำนาจอื่น ๆ ซึ่งเป็นบทบาทที่ยอมรับได้ของสื่อมวลชน

รายการคุยเฟื่องเรื่องเงิน มีรูปแบบรายการเป็นการสนทนาเชิงวิเคราะห์ และถามตอบ เจาะลึกปัญหาเศรษฐกิจที่ครอบคลุมไปถึงการเงิน การคลัง ตลาดเงินตลาดทุน สถาบันการเงิน และการลงทุนในตราสารรูปแบบต่าง ๆ รายการแบ่งออกเป็น 4 ส่วนคือ ส่วนแรกประมวลสถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจการเงินและการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในเรื่องเศรษฐกิจ ถัดมาคือการนำเสนอคอลัมน์ ปากท้อง

ชาวบ้าน" แบบคำต่อคำ ให้เสียงโดยผู้ประกาศ โดยคอลัมน์ปากท้องชาวบ้าน เป็นคอลัมน์ในหนังสือพิมพ์ วัฏจักร เขียนโดย วีระ ชีระภัทรานนท์ ส่วนที่สามคือการรายงานของนักวิเคราะห์จากสถาบันการเงินเกี่ยวกับตลาดเงินตลาดทุนและอัตราแลกเปลี่ยน และส่วนสุดท้ายคือการเปิดสายผู้ฟังทางบ้านเพื่อถาม-ตอบในเรื่องเกี่ยวกับการเงิน

ส่วนรายการสร้างบ้านแปงเมือง นิวส์ เทรนด์ และเจาะข่าวฮ็อตนิวส์ มีรูปแบบรายการคล้ายกัน คือเป็นรายการสนทนาข่าวแบบไม่เป็นทางการ ไม่เจาะจงว่าจะนำเสนอในประเด็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม องค์ประกอบของรายการเริ่มต้นด้วยการกำหนดประเด็นข่าวนำเสนอปัญหาและสถานการณ์ที่อยู่ในความสนใจของประชาชนเพียงเรื่องใดเรื่องหนึ่งแบบเฉพาะเจาะจง โดยเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้อง ผู้ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมหรือผู้มีอำนาจซึ่งอยู่ในฐานะสามารถตัดสินใจหรือให้คุณให้โทษในเรื่องนั้น มาสัมภาษณ์เพื่อไขข้อข้องใจให้เกิดความกระจ่าง ก่อนที่จะเปิดสายรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน

ขณะที่รายการเพื่อบ้านเพื่อเมือง เจาะลึกหัวไทยอินไซด์ไทยแลนด์ เก็บตกจากเนชั่น และรายการบันทึกสถานการณ์การเมือง มีลักษณะเป็นการรายงานและสนทนาข่าวแบบไม่เป็นทางการโดยไม่จำกัดขอบเขตของประเด็นข่าว เน้นที่สถานการณ์ประจำวัน และความสดของข่าวมากกว่า โดยอาศัยฐานข่าวจากหนังสือพิมพ์ฉบับเช้าในแต่ละวัน และการรายงานข่าวภาคสนามของสำนักข่าวในองค์กร ยกเว้นรายการเพื่อบ้านเพื่อเมืองของกลุ่มวอर्थด็อกที่ไม่มีสำนักข่าวเป็นของตัวเองเป็นฐานข้อมูล

ส่วนรายการบนเส้นทางการปฏิรูปมีรูปแบบที่แตกต่างออกไปในแง่ที่มีการจำกัดขอบเขตการนำเสนออย่างชัดเจน คือเป็นการนำเสนอแนวคิดแบบต่างๆของการปฏิรูปทางการเมือง และเศรษฐกิจ โดยอาศัยภาพลักษณ์นักหนังสือพิมพ์และคอลัมนิสต์ของผู้ดำเนินรายการเป็นตัวขับเคลื่อนเนื้อหาและตอบสนองกลุ่มเป้าหมายเฉพาะกลุ่มอย่างชัดเจน และที่สำคัญคือ รายการนี้ไม่จำเป็นต้องตอบสนองในเชิงธุรกิจ แต่ได้ถูกวางบทบาทเป็นรายการที่ตอบสนองการคืนกำไรให้สังคมด้วยเนื้อหาสาระที่หลุดออกจากกรอบของกระแสข่าวที่ซ้ำซากจำเจ

การกำหนดรูปแบบ เนื้อหาและวิธีการนำเสนอ

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุที่เป็นกรณีศึกษาการแข่งขันระหว่างกันของสื่อมวลชนแต่ละชนิดหรือแม้แต่นชนิดเดียวกัน ต่างก็ต้องนำเสนอสิ่งที่ทำให้ประชาชนเลือกให้มากที่สุดดังนั้น การแข่งขันจึงเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการคัดเลือกข่าว การกำหนดประเด็นนำเสนอหรือเปิดสายรับฟังความคิดเห็น การเลือกและวิธีสัมภาษณ์บุคคลในข่าว เพื่อให้รายการมีความน่าสนใจ มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือมากที่สุด นอกจากนี้ ภูมิหลังทางด้านประสบการณ์ในวิชาชีพ บุคลิกภาพและทัศนคติเฉพาะตัวของผู้ดำเนินรายการแนวคิดหรือนโยบายขององค์กรที่สังกัด ความเป็นอิสระ รวมทั้งช่วงเวลาในการออกอากาศ และการรับรู้กลุ่มเป้าหมายยังมีส่วนในการกำหนดรูปแบบ เนื้อหา และวิธีการนำเสนอในรายการสนทนาข่าวทางวิทยุด้วย

1. รายการคุยเฟื่องเรื่องเงิน กำเนิดขึ้น เมื่อ วีระ ชีระภัทรานนท์ บรรณาธิการอำนวยการหนังสือพิมพ์วิบูลย์กิจรายวัน เข้ามาเปลี่ยนแปลงผังรายการทางคลื่นเอฟเอ็ม 101 ในเดือนสิงหาคม 2539 พร้อมกับการเข้ามาคุมอำนาจในสำนักข่าวไทยสกาย สำนักข่าวที่ป้อนให้กับวิทยุในเครือของมีเดียพลัส วีระ ชีระภัทรานนท์ มีแนวคิดต้องการปรับเนื้อหาการนำเสนอคลื่นข่าวให้มีความเข้มข้นและเน้นที่ข่าวเศรษฐกิจมากขึ้น เนื่องจากช่วงเวลา 9.00-10.30 น. เป็นช่วงที่ตลาดต้องการข่าวสารเกี่ยวกับการเงิน เพราะเป็นช่วงก่อนเปิดตลาดหุ้นและตลาดเงิน ประกอบกับชื่อเสียงที่มีอยู่ก่อนแล้วในฐานะผู้ดำเนินรายการ "คลินิกหุ้นเพื่อนักลงทุน" ทางคลื่นเอฟเอ็ม 101 จึงกล้าที่จะปรับผังรายการในช่วงนี้โดยได้รับไฟเขียวจากหนังสือพิมพ์วิบูลย์กิจรายวัน ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์แนวธุรกิจ-เศรษฐกิจอยู่แล้ว

วีระ ชีระภัทรานนท์ ผู้ดำเนินรายการคุยเฟื่องเรื่องเงิน (9.00-10.30 น.) และคลินิกหุ้นเพื่อนักลงทุน (16.00-17.00 น.) กล่าวว่าต้องวางรูปแบบรายการให้เป็นลักษณะการเปิดสายผู้ฟังทางบ้านเพื่อตอบคำถามในข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับการเงิน สถาบันการเงินและการลงทุนในตลาดหุ้นและตราสารในรูปแบบต่าง ๆ เท่านั้น ส่วนการแสดงความคิดเห็นในเชิงเศรษฐกิจ การเมือง ซึ่งแม้จะมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการวางนโยบายด้านเศรษฐกิจ แต่จะไม่เปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวเนื่องจากมีเวทีการแสดงความคิดเห็นอยู่แล้ว ในหลายรายการในคลื่นเดียวกันและในคลื่นอื่น ๆ

"ผมตีกรอบไว้ว่าผมเป็นรายการที่คนโทรมาถามไม่ใช่แสดงความคิดเห็น ผมจะไม่ต่อรองกับคนฟังเพราะว่าผมรู้มากกว่า ผมเป็นครู ผมถือว่าผมเป็นครู เพราะฉะนั้นผมไม่ค่อยเกรงใจนักเรียนหรือคนโทรศัพท์ ผมจะไม่ค่อยมีความเกรงใจคนฟังเพราะผมคิดว่าผมให้ประโยชน์มากกว่าที่ผมจะไปเอาใจเขา ส่วนรายการคลินิกหุ้นเพื่อนักลงทุนอีกรายการหนึ่ง รายการนั้นเป็นรายการที่ทำมานาน 4 ปีแล้ว มีพัฒนาการของมัน เริ่มต้นจากการให้ข้อมูลเริ่มต้นจากการอบรมให้ความรู้เพิ่มเติม เกี่ยวกับการลงทุนในตลาดหุ้น และพัฒนาขึ้นมาลงลึกในการดูข้อมูลในตลาดหลักทรัพย์ และอาศัยคอนเนกชันที่การสืบข่าวเสาะข่าว มันก็จะมีอะไรที่คนอื่นไม่มี คุณสังเกตดูรายการนี้จะเป็นรายการที่ไม่ต้องมีนักวิเคราะห์ ผมเป็นคนตอบเองได้" (วีระ ธีระภัทรานนท์, สัมภาษณ์, 8 พฤษภาคม 2541)

2. รายการบนเส้นทางการปฏิรูป (ออกอากาศทางคลื่น 101 เวลา 20.00-22.00 น. ทุกวันอังคาร) เกิดขึ้นหลังจากกลุ่มวอซต์ดีออก เจ้าของเวลาเดิมในช่วง 20.00-22.00 น. ย้ายออกไปทำรายการที่คลื่นอื่น หลังจากที่ตกลงเรื่องผลประโยชน์กับวีระ ธีระภัทรานนท์ ไม่ลงตัว คำนูณ สิทธิสมาน ซึ่งเพิ่งออกจากตำแหน่งบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน หลังมีการปรับโครงสร้างผู้บริหารใน "ผู้จัดการ" ครั้งใหญ่และเข้ามาเป็นบรรณาธิการอาวุโสหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันตามการเชิญชวนของวีระ ธีระภัทรานนท์ เพื่อนร่วมรุ่นสวนกุหลาบวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมีคอลัมน์ประจำตามสไตล์นัดซื้อคอลัมน์ "บนเส้นทางการปฏิรูป" หลังจากนั้นคำนูณ สิทธิสมาน ซึ่งมีพื้นฐานการจัดรายการวิทยุในโครงการวิทยุ "ผู้จัดการ" ก็ได้รับคำชวนของวีระ ธีระภัทรานนท์ ให้มาจัดรายการที่คลื่นเอฟเอ็ม 101 ในช่วง 20.00-22.00 น. ทุกวันอังคารในชื่อเดียวกับคอลัมน์ในหน้าหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ บนเส้นทางการปฏิรูป" จึงมีแนวทางและรูปแบบที่เป็นอิสระ แต่มีจุดอ่อนตรงที่ขาดทีมงานช่วยเหลือผิดกับสมัยที่จัดรายการอยู่ที่โครงการวิทยุผู้จัดการ ซึ่งมีระบบการทำงานที่เป็นมืออาชีพมากกว่า

คำนูณ สิทธิสมาน ผู้ดำเนินรายการบนเส้นทางการปฏิรูปยอมรับว่าการที่เลือกนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการเมืองหรือแนวความคิดกระแสตรงต่าง ๆ เช่นทฤษฎีเศรษฐกิจชุมชน เพราะความเชื่อในกระแสข่าวหลักที่ปกคลุมบริบทสังคมไทยอยู่ในขณะนี้

"ผมคิดว่ามันมีแนวความคิดดี ๆ อีกมากที่ไม่ได้อิงกับเหตุการณ์ปัจจุบัน และหลาย ๆ แนวความคิดมันถูกมองข้ามไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อของประเทศไทย มันก็น่าจะเปิดโอกาสให้แนวความคิดที่มันเป็นทางเลือกของสังคมได้มีโอกาสออกสู่ สาธารณะบ้าง ซึ่งผลตอบสนองก็น่า

จะ OK พอสมควร แต่ผมจะไม่ค่อยได้เปิดสาย เพราะว่ามีความรู้สึกว่าคำถามที่เราจะตั้งประเด็น หรือ การตั้งประเด็นให้คนโทรเข้ามาคุย มันต้องเป็นประเด็นที่มันง่าย และมันชัดเจนมันถึงจะคุยกันรู้เรื่อง แต่ว่าสิ่งที่เราคุยมันเป็นเรื่องแนวความคิดใหม่ หรือแนวความคิดที่ผู้ฟังเขายังไม่เคยได้ยินมาก่อน ถ้าเราพูด รวบรัดและให้เขาโทรมาให้ความเห็น บางทีก็ไปคนละทิศคนละทาง ผมคิดว่าหน้าที่ของเราหน้าที่ที่จะสลับ กัน คืออย่างน้อยให้เขาได้รับความคิดอะไรที่ใหม่ ๆ บ้าง ให้เขาฟังฝ่ายเดียวบ้าง” (คำพูด สิทธิสมาน, สัมภาษณ์, 28 เมษายน 2541)

ที่ มาอีกส่วนหนึ่งของการกำหนดเนื้อหารายการบนเส้นทางการปฏิรูปก็คือเป้าหมายลอมจาก ประสบการณ์ทางวิชาชีพนักข่าวโดยเฉพาะในช่วงที่ทำหน้าเป็นบรรณาธิการบริหารหนังสือพิมพ์ผู้จัดการซึ่ง ทำให้คำพูด สิทธิสมาน ได้มีโอกาสซึมซับความคิดจากความใกล้ชิดกับนักคิดนักเขียนและนักวิชาการชั้นนำอย่าง เกษียร เตชะพีระ ชัยอนันต์ สมุทวณิช อมร จัทรสมบูรณ์ รังสรรค์ ชนะพรพันธ์

“ผมคลุกคลีอยู่ในแวดวงข่าวมานาน 20 กว่าปี และดูแลข่าวการเมืองมา เพียงแต่ว่าผมไม่ได้มีพื้นฐานมา จากการทำหนังสือพิมพ์รายวันโดยตรง ผมเริ่มจากหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ หนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ก็จะ เน้นหนักในเชิงวิเคราะห์มากกว่า โดยส่วนตัวผมเชื่อว่าปัญหาของประเทศไทยไม่ใช่ปัญหาตัวบุคคล เรื่อง คนดี คนเลว แต่เป็นเรื่องของระบบ เรื่องของโครงสร้างที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลง เพราะฉะนั้นตั้งแต่หลัง พฤษภาคม ปี 35 ก็ได้ศึกษาแนวความคิดของผู้นำทงวิชาการทางการเมืองต่าง ๆ หรือตอนทำหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน ผมดูแลหน้าบทความด้วย ก็ได้ศึกษาไปด้วย ก็ได้ความคิดความเห็น ต่าง ๆ ที่ หลากหลายมา การที่เราต้องเขียนหนังสือทุกวัน มันก็ทำให้เราต้องติดตามแนวความคิดอย่างนี้ เราอยาก จะสร้างจุดเด่นให้กับสื่อที่เราทำ เพราะเราคิดว่าสื่อมวลชนโดยทั่ว ๆ ไป ถ้าเน้นไปตามกระแสอย่างเดียวมันก็จะไม่มีอะไรแปลกใหม่แตกต่างไปกว่ากันมากนักผมคิดว่ามันน่าจะมิมุมมองที่แปลกแตกต่างออกไป” (คำพูด สิทธิสมาน, สัมภาษณ์, 28 เมษายน 2541)

อย่างไรก็ตาม คำพูด สิทธิสมาน ยอมรับว่ากรนำเสนอความคิดกระแสรองและเนื้อหาทางการเมืองหนัก ๆ อย่างการปฏิรูปการเมืองในสื่อวิทยุนั้นค่อนข้างมีข้อจำกัด เพราะสื่อวิทยุเป็นสื่อที่ไม่เรียกร้อง ความตั้งใจในการรับสื่อมากนักซึ่งมีผลต่อสมาธิและความต่อเนื่องในการรับสารที่ต้องผู้ส่งสารต้องการสื่อ ด้วย

“แนวความคิดอย่างนี้มันพูดกัน 2 ประโยค ไม่เข้าใจ มันจะต้องพูดกันนาน และสื่อวิทยุมันทำอะไรก็ฟังได้ ไม่ต้องใช้สมาธิ โอกาสที่จะมาใช้สมาธิฟังอย่างเต็มที่เหมือนการอ่านหนังสือไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้นการที่จะเสนอความคิดอะไรใหม่ ๆ ที่ต้องตั้งใจฟังสักหน่อยฝ่ายวิทยุไป ผมคิดว่ายากและโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าจะให้ผู้ฟังออกความเห็นยิ่งยากใหญ่ เพราะมีข้อจำกัดมาก ๆ คือผมพยายามสร้างจุดแตกต่าง เขาอาจจะชอบหรือไม่ชอบไม่เป็นไร ผมคิดว่าคนชอบมีจำนวนหนึ่ง นอกจากนั้นก็เลย ๆ ก็ว่ากันไป รายการของเราไม่ใช่รายการที่จะตอบปัญหา คือปัญหาการเมืองไม่เหมือนปัญหาเศรษฐกิจ ที่ว่าถามแล้วจะตอบ 1+1 เป็น 2 ได้ มันมีความแตกต่างออกไป ลักษณะของปัญหาไม่เหมือนกัน” (คำพูด สิทิสमान, สัมภาษณ์, 28 เมษายน 2541)

3. รายการ “สร้างบ้านแปงเมือง” มีรูปแบบหลักคือการเปิดสายรับฟังความคิดเห็นผู้ฟังรายการ ในประเด็นที่เป็นกระแสข่าวอยู่ในช่วงเวลานั้นทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม วิเชษฐ์ พิชัยรัตน์ ผู้ดำเนินรายการได้เปรียบเทียบสื่อวิทยุกับสื่อหนังสือพิมพ์ว่าการนำเสนอเนื้อหาในรายการข่าววิทยุต้องเน้นความสดของเหตุการณ์และกระแสที่เกิดขึ้นอย่างปัจจุบันทันด่วน

“สื่อวิทยุเป็นสื่อร้อน ถ้าเทียบกับหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์มันเป็นสื่อเย็น แต่วิทยุนี้คือมันสด ๆ มันร้อน ๆ มันทันเหตุการณ์ มันทันสมัย และที่สำคัญ คือ มันทะลุทะลวงได้มากกว่าสื่ออื่น หมายถึงว่าคลื่นมันลอยไปในอากาศมันรับกันได้ทั่ว ไปถึงทั่วทุกบ้านทุกครัวเรือน ถ้ามันมีการถ่ายทอดเป็นเน็ตเวิร์คออกไป ในขณะที่หนังสือพิมพ์นั้นมันอาจจะไม่ครอบคลุม อันนี้คือความพิเศษของสื่อวิทยุ เพราะฉะนั้นถ้าทำได้ดีมันก็จะมีผลต่อตัวเราด้วย แล้วก็ผลต่อสังคมด้วย” (วิเชษฐ์ พิชัยรัตน์, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2541)

วิเชษฐ์ พิชัยรัตน์ เห็นว่าจุดเด่นของรายการสร้างบ้านแปงเมืองต่างกับคนอื่นตรงที่ว่าไม่มีมุมมองของตัวเอง ก่อนข้างเป็นอิสระในการใส่ความคิดเห็นลงไปพอสมควร รวมทั้งการวิเคราะห์อย่างตรงไปตรงมา พูดในสิ่งที่คนอื่นไม่กล้าพูดในการวิเคราะห์แต่ละเรื่อง

“ผมเชื่อว่าผู้ฟังเสพย์ข้อมูลได้จากหลายสื่อแล้ว แต่ผมคิดว่าคนจำนวนไม่น้อยที่เดียวต้องการเบื้องหน้าเบื้องหลังของข่าว ต้องการความเป็นมาเป็นไป ขณะเดียวกันก็ต้องการมองเห็นแนวโน้มข้างหน้าว่ามันจำเป็นยังไง ตรงนี้ต่างหากคือสิ่งที่สำคัญ คนทำรายการต้องมี และต้องพยายามนำเสนอให้ได้ เพราะ

“ไม่อย่างนั้นมันก็จะไม่มีอะไรแตกต่างกันไปจากรายการที่เป็นอยู่” (วิเชษฐ์ พิชัยรัตน์, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2541)

ทั้งนี้วิเชษฐ์ พิชัยรัตน์ เห็นว่าปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้การวิเคราะห์เป็นไปอย่างลึกซึ้งถึงแก่นนั้นคือ ฐานจากการทำข่าวหนังสือพิมพ์

“หนังสือพิมพ์เป็นฐานที่ดีสำหรับคนทำงานทางด้านสื่อ ไม่ว่าจะสื่อไหนก็ตาม เพราะว่าหนังสือพิมพ์มันเป็นสื่อที่ให้ข้อมูลได้รายละเอียดมากที่สุด ถ่ายทอดได้คม ได้ชัดกว่าวิทยุ และทีวี เพราะว่าวิทยุ และทีวี จำกัดด้วยเวลา ไม่สามารถนำเสนอรายละเอียดยาว ๆ ได้ เพราะฉะนั้นฐานที่ดี ข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ ซึ่งประสบการณ์ในการทำงานหนังสือพิมพ์ของเราจะช่วยให้ละเอียดเดียว” (วิเชษฐ์ พิชัยรัตน์, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2541)

นอกจากนี้วิธีการนำเสนอของวิเชษฐ์ พิชัยรัตน์ เริ่มต้นจากการกำหนดประเด็นที่ชัดเจนและต้องพยายามกำหนดกรอบในการเปิดสายรับฟังความคิดเห็นที่ชัดเจนด้วย

“สำคัญที่สุดก็คือว่าต้อง 1. ตรงประเด็น 2. กระชับ 3. ต้องไม่พาดพิงให้คนอื่นเสียหาย 4. ต้องไม่ใช้ถ้อยคำที่ไม่สุภาพ อันนี้เป็นสิ่งที่ผมย้ำตลอดในรายการเวลาพูด ถ้าใครใช้ถ้อยคำไม่สุภาพผมก็ตัดไปเลย แล้วก็จำเอาไว้ถ้ามาซื้อนี้อีก ก็ต้องระมัดระวัง” (วิเชษฐ์ พิชัยรัตน์, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2541)

ส่วนวิธีเลือกบุคคลเข้าสายเพื่อสัมภาษณ์สดจะใช้เกณฑ์ ดังนี้

“1. เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับข่าวนั้น เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้น 2. เป็นบุคคลที่กำหนดนโยบาย หรือว่ากำหนดแผน หรือกำหนดอะไรก็แล้วแต่ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นโดยตรง ประเด็นที่ 3. เป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากนโยบาย และผลกระทบจากเรื่องราวที่เกิดขึ้นนั้น ผลกระทบจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ ของราชการ ของนักการเมือง เพราะฉะนั้นเขาก็จะเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตรงนี้เป็นด้านหลัก กลุ่มที่ สอง ก็จะเป็นบุคคลที่อยู่ข้างนอก ที่มองเข้าไป เช่น นักวิชาการ มองจากข้างนอกเข้าไป สื่อมวลชน อันนี้คือกลุ่มที่ สอง โดยหลักๆ แล้วผมจะมีก็ 2 กลุ่มนี้แหละ ผมเองเวลาทำรายการที่เป็นประเด็นความขัดแย้ง หรือเป็นประเด็นที่เป็นเรื่องนโยบาย แล้วมีผลกระทบก็จะพยายามให้

บุคคลที่เกี่ยวข้องคือ ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนในการได้พูด ได้แสดงความคิดเห็นด้วย เช่น ผู้ใช้แรงงาน เกษตรกร ตัวแทนเกษตรกร นักวิชาการ สตรี" (วิเชษฐ์ พิชัยรัตน์, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2541)

กรอบความคิดดังกล่าววิเชษฐ์ พิชัยรัตน์ ได้มาจากตั้งแต่ทำงานตั้งแต่ต้น และเป็นกรอบความคิดของตั้งแต่ตอนเป็นนักศึกษา ซึ่งได้สังเกตเห็นว่าประชาชนในข้างล่างมีส่วนในการกำหนดนโยบายน้อย แต่รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ก็จะให้โอกาสตรงนี้มากขึ้น ความคิดของคนชั้นนำก็เริ่มเปลี่ยนไป คือเริ่มฟังข้างล่างมากขึ้น

รายการ "สร้างบ้านแปงเมือง" ก็จะมีจุดเด่นของมันอยู่คือ 1. เรื่องความเห็น ที่เป็นเวทีความคิดของแต่ละคนได้แสดงความคิดเห็น 2. คือ มุมมองในการวิเคราะห์ของผมเองทั้งด้านลึกด้านกว้าง 3. ที่เพิ่มเข้ามาก็คือว่า กระทั่ง กระตุ้น ประเด็นปัญหาบางประเด็นซึ่งจะต้องมีคำตอบที่ชัดเจน มันจะมีจุดเด่นของมันอยู่" (วิเชษฐ์ พิชัยรัตน์, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2541)

4. รายการ "เจาะลึกทั่วไทยอินไซด์ไทยแลนด์" เป็นรายการด้านสนทนาข่าวสารและสถานการณ์ดั้งเดิมของสำนักข่าวไอเอ็นเอ็นตั้งแต่สมัยที่อยู่ในคลื่น 102.5 ของกองทัพอากาศเมื่อปี 2539 ผู้ดำเนินรายการคือ พรชัย วีระณรงค์ และสำราญ รอดเพชร แต่ภายหลังจากกองทัพอากาศไม่ต่อสัญญาสัมปทานคลื่น 102.5 ให้แก่ไอเอ็นเอ็น ขณะเดียวกันสำนักข่าวไอเอ็นเอ็นยังมีคลื่น 96.5 อยู่ในมือ จึงย้ายรายการ "เจาะลึกทั่วไทยอินไซด์ไทยแลนด์" ซึ่งมีชื่อเสียงติดตลาดและมีฐานผู้ฟังจำนวนมากเข้ามาเสียบที่คลื่น 96.5 แทนรายการ "ส่องเศรษฐกิจ" (ดำเนินรายการโดยดนัย เอกมหาสวัสดิ์ และศุภรัตน์ นาคบุญนำ) เมื่อต้นปี 2541 โดยเปลี่ยนผู้ดำเนินรายการมาเป็น ดนัย เอกมหาสวัสดิ์ รองกรรมการผู้อำนวยการสายงานข่าวและรายการ บริษัท ไอเอ็นเอ็นจำกัด ในขณะนั้น และสำราญ รอดเพชร ผู้บริหารของไอเอ็นเอ็นอีกคนหนึ่งตามการปรับโครงสร้างการบริหารใหม่ในช่วงปลายปี 2540

ดนัย เอกมหาสวัสดิ์ ผู้ดำเนินรายการ "เจาะลึกทั่วไทยอินไซด์ไทยแลนด์" เห็นว่าสื่อวิทยุมีเวลาที่จำกัด ลีลาการนำเสนอที่กระชับและไม่เยิ่นเย้อจึงเป็นเรื่องที่สำคัญเช่นเดียวกับภาษาพูดหัวของหนังสือพิมพ์ นั่นหมายความว่าผู้ดำเนินรายการต้องมีพื้นฐานข้อมูลที่ลึกและครอบคลุมในหลายเรื่อง มีเวลาสำหรับการบริโภคข้อมูลข่าวสารที่หนักขึ้นอย่างละเอียดและต้องรู้จักเลือกส่วนที่สำคัญที่สุดที่เป็นหัวใจของ

แต่ละเรื่องมานำเสนอด้วยตามความเข้าใจของตนเองเรียบเรียงเป็นภาษาของตัวเองผนวกกับภาษาของชาวหนังสือพิมพ์ด้วยความกระชับชัดเจนและ มีการให้ข้อมูลเสริมด้วยความเข้าใจของตัวเอง

“การได้คำพูดแบบคำต่อคำจะดีกว่าเพื่อเสริมให้มันมีสีสันในบางจังหวะ อย่างเช่นคุณชวนบอกว่า แกมีความเชื่อส่วนตัว ว่าประชาชนคงต้องการเห็นการแก้ปัญหาจนถึงระดับหนึ่ง จนนักลงทุนชาวต่างชาติ มีมั่นใจในระดับหนึ่งก่อนจึงให้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง นี่ก็คือนโยบายของแก ในกรณีของผม ถ้าผม ได้คำพูดของคุณชวนมา ผมจะอ่านมาทั้งดุ้น เพื่อวัตถุประสงค์ที่ต้องการเสนอและเพื่อการตอกย้ำหรือว่า เน้น แต่ว่าการดำเนินรายการโดยรวม ๆ ผมมักจะชอบที่เป็นไฮไลต์มากกว่า” (ดนัย เอกมหาสวัสดิ์, สัมภาษณ์, 17 เมษายน 2541)

ดนัย เอกมหาสวัสดิ์ ยกตัวอย่างเทคนิควิธีการนำเสนอข่าวด้วยลีลาเฉพาะตัวว่า “.... เราสรุปสถานการณ์ที่ผ่านมา และก็ชี้แนวโน้มสถานการณ์ที่มันจะเป็นไป แต่ชี้โดยอะไร ชี้โดยบุคคลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในข่าว ไม่ใช่ชี้โดยตัวเรา บทบาทของเรามีหน้าที่ตั้งประเด็นเพื่อให้ติดตาม ผู้เสพข้อมูลข่าวสารได้ติดตามสถานการณ์ต่อไป และก็ติดตามสถานการณ์อย่างเข้าใจ เข้าใจว่าควรจะติดตามในแง่มุมไหนของสถานการณ์นั้น หรือ มันควรจะมีการขยายความชี้ทิศทางให้คอมเมนต์ โดยบุคคลในข่าวมากกว่า ไม่ใช่ตัวเรา แต่บางครั้งก็มีกรณีวิจารณ์ว่า บทบาทการตั้งประเด็น บทบาทการชี้แนวโน้มของสถานการณ์ มันก้ำกึ่งกันมากนะ มันก้ำกึ่งกันเหมือนกัน” (ดนัย เอกมหาสวัสดิ์, สัมภาษณ์, 17 เมษายน 2541)

ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งคือการกำหนดกระบวนการเคลื่อนไหว การนำเสนอเนื้อหาหรือการรณรงค์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเป็นระบบไม่ใช่เฉพาะรายการใดรายการหนึ่งซึ่งนับว่าเป็นเอกลักษณ์ของไอเอ็นเอ็นซึ่งช่วยให้เกิดผลในเชิงของการให้ความรู้กับประชาชนและชี้แนะนโยบายที่เห็นว่าสร้างสรรค์อย่างตรงไปตรงมาและบางครั้งเป็นการสวนกระแส

“ผมว่าตรงนี้มันเป็นหลักคิดของ INN ที่ว่า ความสำเร็จเฉพาะรายการมันไม่มี มันต้องเป็นความสำเร็จของคลื่น ไม่ใช่รายการใดรายการหนึ่ง แต่เราขับเคลื่อนด้วยข่าว เราขับเคลื่อนด้วยรายการ สถานีวิทยุนี้ถ้ามันจะไปได้ มันต้องไปด้วยคอนเซ็ปต์ ต้องเริ่มจากคอนเซ็ปต์ถูกต้องก่อน จากนั้นก็นำไปสู่รูปแบบของการดำเนินงานตามคอนเซ็ปต์” (ดนัย เอกมหาสวัสดิ์, สัมภาษณ์, 17 เมษายน 2541)

สำหรับการวางบทบาทการดำเนินรายการระหว่างคู่สนทนาซึ่งเป็นผู้ดำเนินรายการร่วมคือ คุณสำราญ รอดเพชร นั้น ดนัย เอกมหาสวัสดิ์ เห็นว่าบทบาทของคู่สนทนามีส่วนอย่างมากในการทำให้การสนทนามีสีสันและสอดแทรกอารมณ์ขันได้ง่าย โดยที่ไม่จำเป็นต้องวางให้ใครเป็นผู้ดำเนินรายการหลักหรือรอง และที่สำคัญดยุติยว่าการดำเนินรายการสนทนาข่าวข่าวทางวิทยุจำเป็นต้องมีอารมณ์ขันและผ่อนคลายตามสมควร

“ลักษณะที่เราทำงานด้วยกันไม่มีใครนำใคร เป็นลักษณะที่โยนลูกกันมากกว่า มีบทบาทเท่า ๆ กัน คือ โยนลูกกันมากกว่า คือบางที่ด้วยสาระเดียวกันนำเสนอด้วยท่วงทำนองที่ผ่อนคลายบ้างก็ได้ ไม่ใช่กัมหน้ำกัมตาอ่านอย่างเดียว แทรกอารมณ์ขันบ้าง ให้มันผ่อนคลายบ้าง มีคนเชื่อว่าผมหัวเราะแบบเย้ยหยัน หัวเราะอย่างนี้รู้ว่าไม่เชื่อ ผมว่ามันเป็นธรรมชาติมากกว่า มันแล้วแต่จังหวะ” (ดนัย เอกมหาสวัสดิ์, สัมภาษณ์, 17 เมษายน 2541)

สำหรับวิธีคิดในการคัดเลือกและสัมภาษณ์บุคคลในข่าวนั้น ดนัยเห็นว่าเมื่อหนังสือพิมพ์ในแต่ละเจ้าเล่นประเด็นใด ก็ควรให้ผู้ฟังได้รับรู้ข้อมูลข่าวนั้นจากบุคคลในข่าวเองโดยตรง และสิ่งที่ควรจะให้มากกว่าหนังสือพิมพ์ คือการขยายความ ชี้แนวโน้ม ชี้ทิศทาง ของความเป็นไปของเรื่องนั้น ๆ ของสถานการณ์นั้น ๆ

ส่วนการนำเสนอเนื้อหาจากข่าวหนังสือพิมพ์ ดนัย เอกมหาสวัสดิ์ ใช้วิธีเปรียบเทียบให้เห็นเนื้อหาและแนวทางที่ต่างกันของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับโดยเฉพาะการลำดับความสำคัญของข่าวพาดหัวหน้าหนึ่งซึ่งมักจะมีความแตกต่างกันในหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ ซึ่งสิ่งที่จะพลาดไม่ได้คือการตั้งข้อสังเกตกับการนำเสนอข่าวที่แตกต่างกันนั้น ด้วยลีลาที่แทรกอารมณ์ขันหรือแทรกเสียงหัวเราะในบางครั้ง

บางที่เราให้นำหน้าหน้าเรื่องข่าวอันดับ 2 ของหนังสือพิมพ์มากกว่าอันดับ 1 แต่ก็ยอมรับว่าถ้าหนังสือทุกฉบับเขาพาดหัวเหมือนกันหมด เราย่อมรู้โดยบริยายว่านั่นคือสิ่งที่ชาวบ้านสนใจอยู่ แต่ว่าจะหยิบมานำเสนอด้วยทำนองอย่างไรเท่านั้นเอง เช่น 3 ฉบับ ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวสด เล่นเรื่องไป๋ห่วย เราคงจะต้องหยิบมาพูดถึงกัน หรืออย่างเช่นใน 4 ฉบับ พาดหัวข่าวไปคนละทาง เราก็ตั้งข้อสังเกตเพื่อช่วยคนฟังที่ติดตามข่าวสารว่าคุณตระหนักท่อน้อยนะ ว่า 4 ฉบับข่าวเดียวกัน พาดหัวไปคนละโทน คนละทางเลย เราก็ทำหน้าที่สื่อเหมือนกันเท่านั้นเอง พยายามตั้งข้อสังเกต ทำให้ผู้ฟังคิด ทำให้คิดก่อนมากกว่า ไม่

ใช้รับแบบผังเลย รับแบบคิดต่อว่าจะไรโซ่ไรไม่โซ่ (ดนัย เอกมหาสวัสดิ์, สัมภาษณ์, 17 เมษายน 2541)

5. รายการนิวส์ เทรนด์ หรือจับกระแสเจาะสถานการณ์ ออกอากาศในเวลา 10.00-12.00น. เกิดขึ้นในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงผังรายการในคลื่น 96.5 ของบริษัทไอเอ็นเอ็นจากเดิมเป็นคลื่นข่าว เศรษฐกิจ (บิสซิเนส เรดิโอ) มาเป็นคลื่นข่าวและสถานการณ์เต็มรูปแบบ ถนนม อ่อนเกตุพล และพิสิทธิ์ กิริติการกุล คู่สนทนาข่าวที่เคยสร้างความประทับใจในช่วงที่ดำเนินรายการคู่กันในรายการ "จับชีพจรข่าว" ทางคลื่น 102.5 จึงถูกเรียกมารับหน้าที่เติมความเต็มให้กับคลื่น 96.5 อีกครั้ง ด้วยรูปแบบการวิเคราะห์ เจาะลึกประเด็นสถานการณ์ที่กำลังเป็นที่สนใจหรือมีผลกระทบต่อประชาชน โดยขณะนั้น ถนนม อ่อนเกตุพล ลูกหม้อดั้งเดิมของไอเอ็นเอ็น มีตำแหน่งหัวหน้าภาครายการวิทยุข่าวสารและสาระของไอเอ็นเอ็นพ่วง อยู่ด้วย

ถนนม อ่อนเกตุพล ผู้ดำเนินรายการนิวส์ เทรนด์ยอมรับว่าประสบการณ์การดำเนินรายการ สนทนาข่าวที่ผ่านมามีทำให้เริ่มรู้จักการวางรูปแบบ ลีลาการนำเสนอที่มีลักษณะประนีประนอมมากขึ้นทั้งใน ด้านการนำเสนอและการกำหนดเนื้อหาในรายการผัดกับในช่วงแรกซึ่งใช้ชีวิตเดินหน้าชน นอกจากนี้ยังต้อง พยายามสร้างเสริมข้อมูลในเรื่องที่ไม่ถนัดเพื่อให้การส่งสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น

"สิ่งที่ผมคำนึงเสมอ คือคนฟังจะคิดอย่างไรกับผม สิ่งที่ยออกไปจากผมส่วนมากจะเป็นข้อมูล ความรู้ ความเข้าใจ และข้อสังเกตกับเรื่องที่เกิดขึ้น เช่น คุณจะพูดเรื่องดอกเบ๊ยะ คุณจะต้องมีฐานข้อมูล ต้องมีพื้นฐานความเข้าใจ คือพูดแล้วไม่ผิด หรือผิดแต่เราก็สามารถที่จะชกค้ำยันได้ คือเราเข้าใจผิดแต่เราก็ ถามแขกที่เราเชิญมาตอบได้ว่าที่เราเข้าใจอย่างนี้ใช่ไหม ถ้าไม่ใช่คุณก็ตอบมา คือผมจะเป็นคนที่ไม่มีความมั่นใจ จะใช้วิธีการพูด" (ถนนม อ่อนเกตุพล, สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2541)

ถนนม อ่อนเกตุพล ยอมรับว่าไม่ได้มีความสุขกับการทำรายการทุกวัน เพราะไม่ได้เป็นผู้กำหนด ประเด็นในการนำเสนอเอง รวมทั้งมีข้อจำกัดเรื่องความถนัด หรือความสนใจเฉพาะเรื่องการเมืองและ สังคม หรือมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันระหว่างเขากับทีมงาน

“ถ้าจะให้เป็นคนกำหนดประเด็นเอง คิดเอง เชิญแขกร่วมสนทนาเอง ก็ทำได้ แต่ด้วยเงื่อนไขหน้าที่รับผิดชอบ ที่ต้องดูแลคลื่นร่วมด้วยช่วยกัน ทางคลื่น 96.0 ทำให้ไม่มีเวลาที่จะมาดูแลรับผิดชอบรายการ News Trend ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งถือเป็นข้อจำกัด ถ้าจะไม่ตรงกับที่เราคิดบ้าง ก็ต้องยอมรับหรือว่าบางทีประเด็นตรงกับที่เราถนัด หรือสนใจ แต่แขกร่วมสนทนาไม่กล้าพูด ไม่ยอมเปิดเผยทั้งหมดถามคำตอบคำ รายการก็ไม่สนุก แต่บางครั้งการที่เขาไม่ตอบในบางคำถาม ก็มีความหมายในทิศทางข่าว แต่จะไม่พยายามตีความคำพูดของแขกรับเชิญ แต่จะเป็นการตั้งคำถามมากกว่า หรือเสนอทางเลือกเกี่ยวกับแง่คิดที่ได้จากการสนทนา” (ถนอม อ่อนเกตุพล, สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2541)

นอกจากนี้วิธีการเล่าข่าวของถนอม อ่อนเกตุพล ก็คือพูดตามข้อเท็จจริง พูดตามแหล่งข่าวพูด แต่ก็สามารถตั้งข้อสังเกตเสริมลงไปได้

“เราจะไม่ชี้ว่าสังคมคิดอย่างนี้ แต่ผมจะบอกว่าโดยส่วนตัว ผมคิดอย่างนี้ แต่โดยส่วนมากจะไม่ค่อยใส่ความคิดเห็นส่วนตัวลงไป ยกเว้นบางประเด็นที่ยังคลุมเครือ ก็จะพยายามตั้งข้อสังเกตเพื่อให้คนฟังนำไปคิดต่อ อาจจะใช้วิธีการอ้างความเห็นของคอลัมน์นิสต์ อ้างเพื่อเป็นข้อมูล เป็นคำถาม เป็นข้อสังเกต แต่ถูกผิดนั้นอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งบางครั้งก็สอดคล้องกับความคิดเห็นของเรา บางครั้งก็ขัดแย้งกับความคิดเห็นของเรา การอ้างไม่จำเป็นต้องอ้างความเห็นที่ตรงกับเราเสมอไป คอลัมน์ที่ชอบอ่าน เช่นเชิงอรรถสถานการณ์ในหนังสือพิมพ์มติชนรายวัน เพราะให้ข้อมูลความเป็นมาของเหตุการณ์ เปรียบเทียบให้เห็นและเข้าใจสถานการณ์ ส่วนลึกของเราคือ เรารู้สึกว่าเรายังเด็กที่จะไปวิเคราะห์เรื่องบางเรื่อง เพราะขาดความน่าเชื่อถือ” (ถนอม อ่อนเกตุพล, สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2541)

ถนอม อ่อนเกตุพล เห็นว่าบทบาทของการสนทนาข่าวคู่กัน ควรจะช่วยเหลือกัน ช่วยกันแก้ ถ้าใครผิด แต่ต้องไม่ทำให้รู้สึกเสียหน้า นอกจากนี้การสนทนาข่าวคู่กับพิธีกร กวีติการกุล ยังช่วยให้ข้อมูลที่นำเสนอในรายการมีความหลากหลายและเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟังมากขึ้น

“การผิดของเรา บางทีพูดผิด วันที่ผิด เดือนผิด ถ้าที่หัวองผิด ผมก็จะไม่แก้ตอนนั้น แต่จะพูดไปแล้วค่อยกลับมาแก้ข้อมูลที่คู่สนทนาพูดผิด บางที่เราผิดโดยที่เราไม่รู้ตัว จะพูดถึงมีชัย วีระไวทยะ กลายเป็นพูดว่ามีชัย ฤชุพันธ์ โดยไม่รู้ตัว คนฟังจะรู้ว่าเราผิด เหมือนเราเล่นหมากรุก คนเล่นจะไม่รู้ตัวว่าผิด แต่คนยืนดูจะรู้ว่าใครได้เปรียบเสียเปรียบ คนฟังเขาจะรู้ว่าเราผิด แต่บางทีคนพูดไม่รู้ตัว ก็พยายามช่วย

กัน ทำให้ข้อมูลเป็นประโยชน์ต่อคนฟังมากขึ้น พยายามทำให้เกิดมุมมองหลาย ๆ ด้านมากกว่า” (ถนอม อ่อนเกตุพล, สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2541)

6. รายการเจาะข่าวฮ็อตนิวส์ ออกอากาศทางคลื่น 96.5 เวลา 20.30-22.00 น. ดำเนินรายการ โดย พรชัย วีระณรงค์ เป็นรายการที่เข้ามาแทนรายการ เวทีผู้หญิง ดำเนินรายการโดย ศิริพร สงบธรรม การเข้ามาแทนดังกล่าว เกิดขึ้นในช่วงที่ตนัย เอกมหาสวัสดิ์ เข้ามารับผิดชอบดูแลรายการของคลื่น 96.5 ในช่วงต้นปี 2541 ด้วยแนวคิดที่ต้องการเพิ่มเติมรูปแบบรายการเกาะติดสถานการณ์ให้มากขึ้น โดย รายการเวทีผู้หญิง ถูกย้ายไปอยู่ในช่วงวันเสาร์-อาทิตย์แทน

พรชัย วีระณรงค์ ผู้ดำเนินรายการ “เจาะข่าวฮ็อตนิวส์” กล่าวว่าโดยส่วนตัวสนใจปัญหาในเชิงสังคมมากกว่าการเมืองและมีความเป็นมนุษยนิยมแบบอุดมคติอยู่ในตัวค่อนข้างมากอันเนื่องมาจากภูมิลำเนาความเป็นนักเคลื่อนไหวและนักหนังสือพิมพ์ในแนวทางอุดมคติ

“พืว่าพือื่นกับปัญหาสังคมมากกว่า เพราะว่าถูกฝึกมาอย่างนั้นมากกว่า สนใจปัญหาสังคมมากกว่า ปัญหาสังคม ปัญหาเด็ก ปัญหาผู้หญิง ปัญหาอะไรที่เป็นปัญหาสังคมจะสนใจมากกว่า คือเห็นอะไรก็ไม่ค่อยสบายใจ อาจจะอุดมคติไปหน่อย เคยเป็นนักเคลื่อนไหวมาก่อน สมัยก่อนๆ เพราะฉะนั้นเราก็ค่อนข้างจะเป็นโรแมนติคนิดหน่อย พวกที่คิดอะไรเพื่อฝัน แต่ไม่ถึงกับยูโทเปีย เคยเคลื่อนไหวคนงานกรรมกร เคยเป็นเลขาธิการประสานงานกรรมกรแห่งชาติ แล้วก็เขียนบทความก็อาจจะออกซ้ายๆ ก็ซ้ายจัด ถูกจับไป 5 เดือน ตอน 6 ตุลา ก็เรื่องการเคลื่อนไหวกรรมกร” (พรชัย วีระณรงค์, สัมภาษณ์, 17 เมษายน 2541)

พรชัย วีระณรงค์ ยอมรับว่าด้วยความที่เป็นผู้ดำเนินรายการรับจ้างอิสระแม้จะถูกย้ายเวลา ไม่จัดในช่วงที่ไม่สะดวกหรือเป็นช่วงเวลาไม่ดี ก็ต้องยอมเพื่อรักษาเวทีตรงนี้ไว้ซึ่งพรชัยถือว่าเวทีวิทยุไม่ได้ท้ง่าย ๆ และเป็นเวทีที่สามารถแสดงตัวตน แสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ในขณะที่เดียวกันแม้บางครั้งจะถูกจำกัดกรอบความคิดแต่พรชัยก็ยึดหลักว่า ในคำพูด 10 ประโยคที่พูดออกไป เป็นของเราเองสัก 1 ประโยคก็ถือว่าน่าพอใจแล้ว

พรชัย วีระณรงค์ อธิบายแนวคิดการยึดมั่นกับอุดมการณ์ "เพื่อประโยชน์ของประชาชนเป็นที่ตั้ง" ทุกครั้งที่น่าเสนอเนื้อหาหรือกำหนดแนวทางในการพูดคุยและแสดงความคิดเห็นด้วยการยกตัวอย่างถึง เรื่องการแปรรูปรัฐวิสาหกิจหรือการขายรัฐวิสาหกิจเพื่อระดมเงินทุนจากต่างประเทศมาแก้วิกฤติเศรษฐกิจ ว่า

"อย่างเรื่องขายรัฐวิสาหกิจ พี่ก็ไม่เห็นด้วย เพราะว่าเขาตีราคาตามต้นทุน รัฐวิสาหกิจมันเมื่อภิลิทธิ คือ 1. ภิลิทธิในแง่การเวนคืนที่ดินชาวบ้าน เวนคืนราคาถูกอยู่แล้ว 2. ใช้ทรัพยากรอะไรละเอะอะไปหมด ซึ่งจะต้องเป็นรัฐวิสาหกิจเท่านั้น ถึงจะมีสิทธิทำอย่างนี้ได้ บริษัทเอกชนทำอย่างนี้ไม่ได้ ต่อให้เป็น บริษัทสัมปทาน เพราะฉะนั้นต้นทุนทางสังคมมันเยอะ" (พรชัย วีระณรงค์, สัมภาษณ์, 17 เมษายน 2541)

7. รายการ "เก็บตกจากเนชั่น" ดำเนินรายการโดย กนก รัตน์วงศ์สกุล เป็นหนึ่งในรายการทาง คลื่น 90.5 ดำเนินการโดยกลุ่มวิทยุเนชั่น ซึ่งมีการวางรูปแบบให้เป็นคลื่นเศรษฐกิจ 24 ชั่วโมง เมื่อเดือน ตุลาคม 2540 ลูกค้าโฆษณาส่วนใหญ่ของคลื่นดังกล่าว เป็นกลุ่มธนาคาร ธุรกิจเครื่องดื่ม เจาะกลุ่มเป้าหมายวัยทำงานที่ต้องการทราบข้อมูลข่าวสารตลอดเวลา

กนก รัตน์วงศ์สกุล เล่าถึงที่มาของรูปแบบและวิธีการนำเสนอในการรายการเก็บตกจากเนชั่นว่า ส่วนหนึ่งมาจากวัฒนธรรมองค์กร โดยเฉพาะการหล่อหลอมวิถีคิดในการนำเสนอ การเล่าข่าว และการ สัมภาษณ์บุคคลในข่าวด้วยวิธีการแบบสุทธิชัย หยุ่น และสุภาพคลีชฉาย

"คุณต้องได้แซกจากข่าวที่เป็นหัวใจประจำวันนั้น และคุณต้องสัมภาษณ์ให้ได้มากกว่า ถ้าคุณ สัมภาษณ์ฝ่ายค้านคุณต้องเป็นรัฐบาล ถ้าคุณสัมภาษณ์รัฐบาลคุณต้องเป็นฝ่ายค้าน เราต้องวางตัวเป็นฝ่าย ตรงข้ามของคนที่เราสัมภาษณ์ แน่แน่นอนว่าคุณเลือกเขามาสัมภาษณ์มันต้องเป็นประเด็นที่มีการถกเถียง ที่นี้จะสอนว่าคุณไม่ต้องกลัวทะเลาะกับนักการเมือง ถ้าคุณทะเลาะ ประชาชนจะอยู่ข้างคุณ ตรงนี้ได้จาก บุคลิกส่วนตัวและวัฒนธรรมองค์กรด้วย 50% ได้จากวัฒนธรรมที่นี้ ผมถือว่า Nation ในการทำ News Talk ผมถือเป็นตัวแบบได้ ใครจะว่าเลียนแบบผมก็ยอมรับ ผมเลียนแบบในสิ่งที่ดี คนที่นี้ก็เลียนแบบ คุณสุทธิชัย หยุ่น ก็เป็นตัวแบบที่ดี แก่ไม่ได้เป็นตัวแบบในทางที่ผิด เลียนแบบแกก็ได้หวังว่าจะดัง

เหมือนแก แต่เลียนแบบแก คนที่จะได้คือประชาชน แต่เราก็ต้องฝึกฝนเอง ผมก็ต้องเรียนรู้อีกเยอะ ผมถือว่ายังเพิ่งเริ่มต้น” (กนก รัตน์วงศ์สกุล, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2541)

โดยตำแหน่งในองค์กร กนก รัตน์วงศ์สกุล เป็นผู้จัดการฝ่ายรายการต้องรับผิดชอบในการกำหนดทิศทางหรือนำเสนอเนื้อหารายการในคลื่น 90.5 ทั้งหมด ทำให้เวลาเตรียมตัวในการดำเนินรายการเก็บตกจากเนชั่นมีน้อยลง แต่ด้วยประสบการณ์ส่วนตัวช่วยให้สามารถเอาตัวรอดไปทุกครั้งได้ ในขณะที่บทบาทของทีมงานนั้นมีส่วนช่วยได้เป็นบางส่วน ส่วนการกำหนดรูปแบบการนำเสนอที่ถือว่ายังอยู่ในช่วงการเริ่มต้นและยังต้องค้นหาลักษณะเฉพาะตัวต่อไป

“ผมไม่มีจุดแข็งเฉพาะตัว ผมถือว่าคนจัดรายการข่าวเชิงวิเคราะห์แบบนี้ จุดแข็งของทุกคนเหมือนกันหมดก็คือ คุณจะต้องเอาข่าวมาบอกประชาชนให้ได้แค่นั้นเอง เราเสนอข้อเท็จจริง เราไม่มีความเห็น ที่นี้ไม่มีมุมมองสุทธิชัย ไม่มีมุมมองสรยุทธ ที่นี้เป็นข่าว ไม่ใช่วิเคราะห์ คุณเป็นใคร คุณจะมาจัดรายการแล้วให้คนฟังความเห็นคุณ คุณสุทธิชัยบอกมา “แม้กระทั่งผม ผมก็ไม่มีสิทธิเชิงวิเคราะห์” แต่ชี้แนวโน้มได้จากคำถาม ถ้าคุณฉลาดคุณก็สามารถใส่ความเห็นคุณในคำถามได้ นี่คือเทคนิคเราอยากให้เราตอบ ถ้าเราถามอย่างนี้เขาต้องตอบแบบนี้แน่ มันต้องตะล่อมอีกที มันก็เป็นความใส่ใจของเรา จะไม่มีการ comment ตรง ๆ ใช้วิธีสื่อสารทางอ้อม” (กนก รัตน์วงศ์สกุล, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2541)

กนก รัตน์วงศ์สกุล ยืนยันว่าพาดหัวข่าว นสพ. ทิศทาง กระแสไม่มีส่วนชี้นำเนื้อหาและวิธีดำเนินรายการ ส่วนการกำหนดแขกรับเชิญจะดูประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก

“เราต้องยกระดับคนฟัง ให้เขาสนใจเรื่องที่ควรจะสนใจ มันอาจจะเข้าใจยาก เช่นเรื่อง พรบ.ล้มละลาย เรื่องดอกเบีย สภาพล่อง แต่มันเป็นเรื่องของคุณ กลุ่มเป้าหมายทำให้วิธีการพูดวิธีการเล่า ไม่จำเป็นต้องใช้ลีลา ลีลาเนี่ย แต่ต้องรับผิดชอบคำพูดตัวเอง” (กนก รัตน์วงศ์สกุล, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2541)

นอกจากนี้กนก รัตน์วงศ์สกุล ยอมรับด้วยว่าความเป็นเอกภาพเครือข่ายของ Nation มีส่วนช่วยทำให้การดำเนินรายการ การนำเสนอข้อมูล มี POWER มากขึ้น

8. รายการ "เพื่อบ้านเพื่อเมือง" ออกอากาศทางคลื่น 97.0 ทุกวันจันทร์ถึงศุกร์เวลา 8.00-10.00น.

เถกิง สมทรัพย์ ผู้ดำเนินรายการ "เพื่อบ้านเพื่อเมือง" เล่าว่าในช่วงที่เข้าไปรับผิดชอบวางรูปแบบรายการ เห็นว่าทุกสถานีมีรูปแบบเหมือนกันหมด คืออ่านข่าวหนังสือพิมพ์และสัมภาษณ์บุคคลในข่าว จึงพยายามฉีกรูปแบบรายการออกไปให้เป็นลักษณะของการระดมนักวิชาการ นักธุรกิจ ข้าราชการประจำที่มีชื่อเสียงเข้ามาให้ความเห็นในประเด็นการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ในรูปแบบที่เรียกว่าเป็น commentator ประจำรายการซึ่งความมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของบุคคลชั้นนำเหล่านี้ช่วยให้รายการมีจุดเด่นที่น่าสนใจและเป็นการให้การศึกษากับประชาชนได้เป็นอย่างดี

"รายการของพี่จะเป็นอย่างนี้ตลอดเลย พี่ไม่แตะเรื่องข่าว เพราะถ้าคุณทำเรื่องข่าวขึ้นมา มันไม่จำเป็นที่ต้องไปแข่งกับ NATION กับวิทยุจักร กับ INN เขาทำได้ดีอยู่แล้ว จะไปแข่งกับเขาทำไม เราเน้นสถานการณ์ถึงให้ความรู้ เพราะ WATCH DOG มีภาพลักษณ์ของ อ.เจิมศักดิ์อยู่ เป็นทีมนักวิชาการ เพราะบางเรื่องไม่ใช่เรื่องกระแส เราก็หยิบขึ้นมาเพื่อให้ความรู้คน อย่างช่วงที่เราเปิดเรื่อง สก. สข. เราเป็นสถานีแรกที่เชิญมาเลย สก.คืออะไร สข.คืออะไร โล่ที่ละอันว่ามันทำหน้าที่ดีไหม ปรับปรุงกฎหมายดีมั๊ย ให้มันออกไปในเชิงนั้น ไม่ใช่ใครจะชนะใคร คือให้ความรู้คนไปด้วย ประกอบกับสถานการณ์ปัจจุบัน 2 จุดนี้เป็นหลักคิดที่เราอยากจะทำอยู่" (เถกิง สมทรัพย์, สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2541)

เถกิง สมทรัพย์ เล่าว่าในขณะที่ดำเนินรายการจะวางบทบาทตัวเองเป็นนักข่าว ฟังแล้วก็พยายามถาม ทำหน้าที่แทนคนฟัง ตามในจุดที่ยังไม่เคลียร์

"ทุกเช้าเราก็นั่ง LECTURE ไป จุดไหนที่เรายังไม่เข้าใจก็ขีดไว้ พอเขาพูดเสร็จเราก็กลับมานั่งไล่ทีละประเด็น ก็แค่นั้น บางวันก็ทำได้ดีขึ้นอยู่กับข้อมูล บางทีก็ขึ้นอยู่กับความสนใจส่วนตัว ถ้าทีมเตรียมไม่ดี หรือเราเตรียมตัวไม่ดี มันก็หลุด ยิ่งเราทำแบบวันต่อวันด้วย มันหลุดง่าย ๆ สิ่งหนึ่งที่ได้รับ FEEDBACK กลับมาคือว่ามันมีเสน่ห์ตรงที่ว่า ฟังแล้วมันสบาย มันเครียด มันหนัก แต่ว่ามันเบา มันมีลูกล่อลูกชนสนุก ๆ ไม่มีการเตรียมกันก่อนในเรื่องลูกล่อลูกชน จะเตรียมกันมาก่อนเฉพาะประเด็น ตอนก่อนออกอากาศประมาณ 10 นาที อ.เจิมศักดิ์จะบอกว่าวันนี้มีเรื่องอะไร ผมจะเป็นคนโยน แต่เราจะไม่รู้กัน ไม่ได้บอกว่าผมจะโยนแบบนี้ละ แต่พี่จะพูดให้อาจารย์เข้าใจว่าเราโยนแล้วนะ แกก็จะรับ แต่บางวันที่

รับผิดชอบ แต่ส่วนใหญ่ก็ใช้ได้ มันเป็นรายการเหมือนแสดงสด มีผิวดินน้อย โดยภาพรวมแล้วมันรักษาอารมณ์ของรายการไว้ได้ คือ หนัก มีสาระ และนำเสนอในลักษณะที่เบา ๆ เป็นกันเอง 2 คน คุยกันไปคุยกันมา" (เถกิง สมทรัพย์, สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2541)

การพูดคุยกับ อ.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง ในทุก ๆ เช้า นั้นเถกิงยอมรับว่ามี IMPACT แรงแบบชนิดที่เรียกว่า อย่างน้อยที่สุด หลาย ๆ คนที่เป็นเกี่ยวข้องกับด้านการเมือง ผู้ที่เป็น KEYMAN ในทุก ๆ ระดับก็ฟังกัน และทุกครั้งที่พูดหรือสื่อสารอะไรออกไปจะมี FEEDBACK กลับมาทันที

"ยิ่งคุณได้คนที่มื่อทธิพลต่อคนมากเท่าไรมันก็ยิ่งแรง พอมันแรง และมีศิลปะในการโน้มน้าวทำให้คนเชื่อด้วย ยิ่งไปใหญ่เลย ผมกับ อ.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง จะถูกสกรีนอยู่ในตัว วันไหนที่เราพูดออกไปแล้วมันหลุด เราก็จะสกรีนกันเองในรายการ จะพูดกันออกอากาศตรง ๆ ถ้ามันแรงจริง ๆ คนจะโทรมาบอกว่าอันนี้แรงไป แต่ส่วนใหญ่แล้ว 95% ไม่มีปัญหาเพราะถือว่าเรา COMMENT อย่างนั้นจริง ๆ และเราก็พูดตรง ๆ เลยว่ามันเป็นอย่างนี้จริง ๆ" (เถกิง สมทรัพย์, สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2541)

การเลือกเชิญบุคคลในข่าวตามสถานการณ์เข้ามาให้สัมภาษณ์ในรายการ เถกิง สมทรัพย์ มักจะติดต่อขอล่วงหน้า เพราะไม่ได้มีฐานข่าวที่อยู่ในสนามเหมือนกับรายการวิทยุในเครือ NATION หรือ วิทยุจักร ซึ่งมักจะทราบล่วงหน้าว่าอะไรจะเป็นข่าว แต่หลักคิดคือต้องเน้นความหลากหลายของบุคคลที่จะเชิญเข้ามาสัมภาษณ์สดในรายการ

พวกที่มีสำนักข่าวของตัวเอง จะรู้ข่าวตั้งแต่เมื่อวานแล้วว่าวันพรุ่งนี้จะอะไรจะเป็นข่าวใหญ่ เขาจะเชิญกันตั้งแต่เมื่อวานแล้วล่วงหน้าไว้ก่อน ทำให้คนฟังรู้สึกว่ามันสด แต่ของเราไม่ใช่ CONCEPT นั้น ซึ่งตรงนี้เป็นจุดด้อย จริง ๆ แล้วต้องคุยกันก่อน แต่มันมีวิธีง่าย ๆ คือปล่อยให้เขาพูดในสิ่งที่เขาอยากพูด พอเขาพูดจบ คุณก็ใช้ความสามารถส่วนตัว ใช้ความเป็นนักข่าวเลือกประเด็นที่จะถาม ถามเดี๋ยวนั้น ถ้าทำได้อย่างนั้นมันก็จบ แต่ถ้าได้รู้ล่วงหน้าก่อน คุยกันก่อน มันก็ดีแต่ก็ไม่สนุก มุขบางมุขที่กับ อ.เจิมศักดิ์ จะปิดกัน เพราะถ้าพูดกันก่อนมันจะไม่สนุก ออกอากาศแล้วไม่มีอารมณ์ตอบโต้ แยกที่เชิญเข้าช่วง PRIME TIME 8.00 - 8.30 น. เราจะเตรียมก่อน เชิญล่วงหน้า เพราะเขาต้องพูดประมาณ 1 ชั่วโมง และมันไม่ใช่เรื่องข่าว เขาต้องให้ความรู้ด้วย" (เถกิง สมทรัพย์, สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2541)

ลักษณะวิธีการในการสัมภาษณ์แหล่งข่าวนั้น เถกิง สมทรัพย์ ยอมรับว่าไม่ใช่วิธีเดียวกับแหล่งข่าวให้ได้ข้อเท็จจริงแบบสุด ๆ แต่จะใช้วิธีถามแบบสุภาพแต่ได้เนื้อหาและข้อเท็จจริงจากแหล่งข่าวให้มากที่สุด

“คือ โดยบุคลิกเรา ไม่ใช่คนก้าวร้าวแบบนั้น ไม่เป็นเหมือนสุทธิชัย เจิมศักดิ์ ที่ถึงลูกถึงคน วิธีการของเราจะสัมภาษณ์แบบที่บางที อ.เจิมศักดิ์บอกว่า “ทำไมนี่จัง กล้า ๆ หน้อยสิ” บางวันเราสนุก เราอ่านเรื่องนี้ อยู่กับการเตรียมตัวด้วย ถ้าวันไหนเราเตรียมตัวดี เรามีข้อมูล การถามมันไม่เกี่ยวกับความกล้า มันอยู่ที่ข้อมูล ถ้าคุณมีข้อมูลมันไม่ต้องใช้ความกล้า มันจะเกิดความอยากรู้ ที่นั่นมันไปเอง พี่ไม่เคยทำงานด้วยความกล้า แต่พี่อยากทำงานด้วยความอยากรู้ จนกระทั่งมี FEEDBACK กลับมาว่าคุณถามได้ตรงใจ คนฟัง เรียงไป 10 คำถาม โดนใจไป 5 คำถามก็ถือว่าถูกแล้ว” (เถกิง สมทรัพย์, สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2541)

9. รายการ “บันทึกสถานการณ์การเมือง” ออกอากาศทุกวันจันทร์ถึงศุกร์ เวลา 8.30-9.00 น. ทางคลื่น 92.5 ของกรมประชาสัมพันธ์ โดยพongสนาน จามรจันทร์ ผู้ดำเนินรายการได้เล่าถึงที่มาของรายการว่าเกิดขึ้นเพราะอุบัติเหตุในสมัยที่นายปิยะนัฐ วัชรภรณ์ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีคุมกรมประชาสัมพันธ์ และพongสนาน จามรจันทร์ เป็นนักข่าวเก่าแก่ของกรมประชาสัมพันธ์ที่มีจุดเด่นตรงนำเสนอและลีลาการนำเสนออีกทั้งความเป็นนักข่าวในสนามทำให้กรมประชาสัมพันธ์เห็นว่าคงจะพอแข่งกับนักจัดรายการด้านข่าวในคลื่นและในช่วงเวลาเดียวกันได้ ทั้งนี้วิธีปิดจุดอ่อนในการเป็นคลื่นของราชการคือการนำเสนอข่าวโดยอ้างการนำเสนอของหนังสือพิมพ์เป็นหลักและเสริมด้วยความเห็นแบบตามน้ำ เพื่อหลีกเลี่ยงการเพ่งเล็งจากต้นสังกัดซึ่งยังมีลักษณะที่อนุรักษ์นิยม

“มันเกิดขึ้นเพราะว่าอุบัติเหตุ เนื่องจากว่ามีแนวความคิดที่จะแยกคลื่น 92.5 ให้กรมประชาสัมพันธ์มาทำสถานีเพลงและข่าว ก่อนหน้านั้นะตั้งนานแล้วแล้วมันไม่เวิร์กซะทีปรากฏว่าพอรัฐมนตรีปิยะนัฐมา ท่านก็สั่งตูมเลย พอแยกเสร็จมันก็มีการประชุมกัน ประชุมกันในกรมนะ ซึ่งถ้าพูดกันจริงๆ กรมก็ตอนเซอร์เวทิฟ เราจะเล่นข่าวเหมือนหนังสือพิมพ์ไม่ได้ รายงานข่าวเราก็เล่นไม่ได้ เราเล่นลีกไม่ค่อยได้ มีแต่ข่าวแบบกระบอกเสียงทั้งนั้นเลย เราก็เลยหาวิธีปิดจุดอ่อนได้แล้ว เราสรุปข่าวหน้าหนังสือพิมพ์ เราจะสามารถล้ำเส้นได้ ออฟไซด์ได้ พongจะบอกว่าหนังสือพิมพ์เล่นอย่างนี้ เราจะเป็นจำเลยรอง ๆ ลงมา แล้วมันจะหิวหว่า มันอึดอัดเหมือนกันนะ ที่เราต้องทำข่าวคนนั้นพูด แต่จะรายงานข่าวไม่ได้ สมัยที่พongคนอื่นเขาจะไม่เล่นเป็นรายงานข่าวเลย เขาจะมีแต่บอกว่าคนนั้นให้สัมภาษณ์ คนนี้ให้สัมภาษณ์ ถ้า

พี่ฟองซัวร์ พี่ฟองจะใส่ตุ้มเลย พี่ฟองไม่แคร์ไง เออใช่หือพี่ฟองแปะ ฟองสนาน จามรจันทร์ รายงาน นี่เขาจะกล้าเอาออก" (ฟองสนาน จามรจันทร์, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2541)

ฟองสนาน จามรจันทร์ อธิบายหลักคิดในการนำเสนอเนื้อหาข่าวด้วยท่าที่ผ่อนคลายและมีอารมณ์ขันว่านั่นคือการเข้าถึงจิตใจของชาวบ้านที่เป็นผู้รับสาร

"ข่าวเนี่ยมันเครียดอยู่แล้ว แล้วบางทีพี่ก็หาเรื่องสนุก ๆ เพราะไม่อยากให้ชาวบ้านฟังแล้วเครียด เพราะคนฟังของพี่เนี่ยมันไปถึงชาวบ้านด้วย ชาวบ้านจริง ๆ หาเรื่องขำสิเพราะว่ามันมองข่าวเครียดอยู่แล้ว ก็หาเรื่องจ๊าก มันมีเรื่องจ๊ากเสมอ" (ฟองสนาน จามรจันทร์, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2541)

แม้จะถูกโอบล้อมจากผู้ใหญ่ในกรมทั้งทางตรงและทางอ้อม แต่ฟองสนาน จามรจันทร์ ก็ยังยึดหยัดที่จะคงวิธีการนำเสนออย่างอิสระแบบถึงลูกถึงคนเดินหน้าชนต่อไป ด้วยปัจจัยที่สำคัญคือความมั่นใจในตัวเองที่มีอยู่สูง และการมีเกราะคุ้มกันจากสายสัมพันธ์ที่มีกับผู้ใหญ่ในวงการเมืองซึ่งเกิดขึ้นการทำข่าวในสนามมากกว่า 20 ปี

"ในที่ประชุมกรมเค้าก็พูดเป็นประเด็นหนึ่งที่เค้าติงมา คือพี่ไม่ฟัง กบว. ไม่ฟังใคร ฉันทจะเป็นของฉันท มันเป็นอย่างนี้ นักจัดรายการเนี่ยนะ เราไปฟังคนโน้นคนนี้ โอเค ฟังได้ แต่ถ้าเราไปทำตามเค้าหมด เราจะไม่เป็นตัวของตัวเอง เราไปทำตามเค้าบ้าหมด" (ฟองสนาน จามรจันทร์, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2541)

ฟองสนาน จามรจันทร์ เปรียบเทียบวิธีนำเสนอในรายการตอนเช้าที่คลื่นของกรมประชาสัมพันธ์กับการจัดรายการคุยเฟื่องเรื่องข่าวที่คลื่น 101 ว่าโดยเนื้อหาความเป็นอิสระและวิธีดำเนินรายการไม่แตกต่างกัน แต่ด้วยเนื้อหาทางด้านเวลาทำให้รายการคุยเฟื่องเรื่องข่าวซึ่งมีเวลาถึง 2 ชั่วโมงจะเปิดโอกาสการให้ข้อมูลด้านลึกได้เต็มที่มากกว่าแทนที่จะให้รายละเอียดทางด้านสถานการณ์เพียงอย่างเดียว

ประสบการณ์การทำข่าวในสนามคือปัจจัยที่สำคัญมากในการดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุของฟองสนาน จามรจันทร์ เพราะช่วยให้มีวิถีคิดเป็นของตัวเอง รู้ความตื้นลึกหนาบางของสถานการณ์ และช่วยให้การเล่าข่าวมีสีสันน่าสนใจ

“ในประสบการณ์ถ้าผู้จัดเรื่องข่าวจะต้องเคยวิ่งข่าวมาก่อน ไม่งั้นจะไม่รู้อะไรเลยเกี่ยวกับ background ถ้าไม่เคยวิ่งข่าวมาก่อน ไม่มีทางที่มันจะแพรวพราวเหมือนนักข่าวเลย ผู้ต้องมีแบ็กกราวด์ ต้องเป็นตัวของตัวเอง ต้องเชื่อมั่นในตัวเอง ต้องไม่รับของ จะต้องไม่ทรยศหักหลังแหล่งข่าว ไม่เปิดเผยความลับที่แหล่งข่าวเล่าให้ฟัง” (พองสนาน จามรจันทร์, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2541)

จากข้อมูลเรื่องการกำหนดรูปแบบและวิธีการนำเสนอรายการสนทนาข่าววิทยุที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุที่เป็นกรณีศึกษาพบว่าผู้ดำเนินรายการสนทนาข่าวมีอิสระในการกำหนดโครงสร้าง รูปแบบ วิธีการและประเด็นการนำเสนอ รวมทั้งการเลือกและสัมภาษณ์บุคคลในข่าว ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากวัฒนธรรมและแนวคิดขององค์กรต้นสังกัด ความตระหนักในบทบาทของสื่อมวลชน การคำนึงถึงผู้รับสาร ความพร้อมหรือความเป็นมืออาชีพของทีมงาน และส่วนหนึ่งมาจากเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ได้จากการสั่งสมประสบการณ์ในวิชาชีพสื่อมวลชน

ผู้ดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุที่เป็นกรณีศึกษาใช้วิธีนำเสนอข่าวสารโดยการให้ภูมิหลังเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจได้ดีขึ้น เปรียบเทียบเพื่อให้เห็นความผิดปกติหรือความแตกต่างโดยเฉพาะการเสนอข่าวบนหน้าหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ มีการตีความโดยอธิบายความหมายของเหตุการณ์ในข่าว เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจได้ดีขึ้นและไม่เกิดความเบื่อหน่าย เพราะข่าวมีใจการเสนอเฉพาะข้อเท็จจริงเท่านั้น ทำให้ข่าวดูสดใหม่อยู่เสมอ และเริ่มต้นข่าวให้น่าสนใจโดยหยิบยกเอาจุดเด่นของเรื่องมานำเสนอ ให้รายละเอียดเพิ่มเติม ภูมิหลัง ตีความ สรุปตามความเข้าใจและสัมภาษณ์สดบุคคลที่เกี่ยวข้องในข่าว

นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในส่วนของวิธีการนำเสนอรายการสนทนาข่าวทางวิทยุ ผู้วิจัยพบว่าผู้ดำเนินรายการที่เป็นกรณีศึกษาให้นำหน้าของการนำเสนอด้วยท่าทีที่ผ่อนคลาย และพบว่าอารมณ์ขันคือเครื่องมือที่สำคัญในการปรับเนื้อหาสารให้ย่อยง่ายขึ้น หรือในกรณีของ ดนัย เอกมทาสวัสดิ์ ผู้ดำเนินรายการเจาะลึก ไทยไทย อินไซด์ไทยแลนด์ และ พรชัย วีระณรงค์ผู้ดำเนินรายการเจาะลึกข่าวฮือตนิวส์ การใส่เสียงหัวเราะ คือการแสดงออกในเชิงสัญลักษณ์ของการไม่เชื่อในข้อมูลหรือสารที่ออกมาจากแหล่งข่าวหรือมีความเห็นแย้ง แต่ไม่สามารถสื่อสารออกมาได้ตรง ๆ หรือเป็นการสื่อสารให้ผู้ฟังทราบว่าจะไม่ควรถือเอาความมากมายนักกับสารที่กำลังสื่อออกไป มองในแง่นี้อารมณ์ขันและเสียงหัวเราะของผู้ดำเนินรายการสนทนาข่าวอาจอธิบายได้ว่าเป็นได้ทั้งความอัดอั้นตันใจ การผ่อนคลายความเครียด การให้คำนิยามข่าวที่กำลังเล่าว่าเป็นเรื่องเล่น ๆ เป็นเรื่องสนุก หรือต้องการเสียดสีการกระทำของตัวละคร

ในข่าวโดยเฉพาะนักการเมือง อย่างไรก็ตามผู้ส่งสารมักใช้อารมณ์ขันเป็นเครื่องมือซ่อนนัยเพราะอารมณ์ขันเป็นสิ่งที่ตีความและจับต้องได้ยากและเสี่ยงหัวเราะทำให้ไม่อาจแน่ใจได้ว่าผู้ส่งสารยืนอยู่ข้างอุดมการณ์ใดกันแน่

ขั้นตอนการดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุ

จากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุที่เป็นกรณีศึกษาพบว่าผู้ดำเนินรายการให้ความสำคัญและนำหนักของการเตรียมข้อมูลรายการมากที่สุด เพราะถือว่าเป็นขั้นตอนที่ชี้ขาดความสำเร็จของรายการ เนื่องจากวิทยุเป็นสื่อที่ต้องการความสดในการนำเสนอ ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับการเตรียมพร้อมของข้อมูล การเปิดรับข่าวสารในทุกสื่อเพื่อให้เกิดมุมมองและแนวโน้มในการวิพากษ์วิจารณ์และตีความความหมายของข่าวสารที่จะนำเสนอ การเตรียมสัมภาษณ์บุคคลในข่าวหรือคู่สนทนาข่าวเพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในการสื่อความหมาย เพราะในกรณีที่เป็นการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ คู่สนทนาไม่เห็นอวัจนภาษาของคู่สนทนา อาจเกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน หรือไม่สามารถกำหนดจังหวะในการรับ-ส่งการพูดคุยได้ถนัดนัก เพราะฉะนั้นการเตรียมข้อมูลหรือการทำการบ้านจึงเป็นเรื่องที่สำคัญเพราะสื่อวิทยุเปิดโอกาสให้ใช้การสนทนาแบบสอ ดแทรก รุกเร้าได้เป็นอย่างดี การสนทนาข่าวทางวิทยุที่สนุกและให้ความครอบคลุมสมบูรณ์ของข่าวสารจึงอยู่ที่การเตรียมพร้อมของผู้ดำเนินรายการเป็นส่วนสำคัญ

พื้นฐานแนวคิดดังกล่าวมาจากสมมติฐานที่ว่านักสื่อสารสาธารณะจะต้องตระหนักว่า นาที่ที่เขาส่งสารสาธารณะออกไป เขาคือผู้ผูกขาดการนำเสนอข้อมูลและความคิดเห็นนั้น ๆ โดยไร้การแข่งขันใด ดังนั้น สารของเขาควรจะเป็นอะไรที่บ่งบอกได้ว่าหนึ่ง เขามีความรู้เรื่องนั้น ๆ ดีเพียงพอ สอง เข้าใจประเด็นและนัยยะต่าง ๆ ของสารที่นำเสนออย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ และสาม ตระหนักถึงระดับแห่งความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มาของข้อมูลและบทสรุปในข้อคิดเห็นที่นำเสนอและยอมรับว่าเรื่องราวที่นำเสนออาจจะมียุทธมมองอื่น ๆ ได้อีกหลากหลายความคิด

วีระ ชีระภัทรานนท์ ผู้ดำเนินรายการ "คุยเฟื่องเรื่องเงิน" เล่าให้ฟังถึงการเตรียมรายการในแต่ละวันว่า "...อย่างน้อย ๆ ผมอ่านหนังสือพิมพ์ 7 ฉบับ อ่านแบบดูว่าเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ผมจะพูดทั้งต่างประเทศ ทั้งในประเทศทั้งหมด ข่าวที่เกิดขึ้น แล้วก่อนหน้านั้นเราก็ได้ข่าว เพราะเราทำงานทั้งหนังสือ

พิมพ์ทั้งวิทยุ ก่อนหน้านั้นผมมีประชุมข่าวทุกวัน แล้วก็ติดตามข่าวทุกวัน ทั้งหมดเราก็สังเคราะห์ขึ้นมา เราจะจัดรายการวิทยุเรามีพล็อตแล้ว บางทีมีเรื่องของเอกสาร บางทีก่อนจะเข้ารายการผมโทรคุยกับคนที่รู้เรื่องนี้ก่อนที่จะเข้ารายการ ผมเริ่มงานจริง ๆ ก่อนที่จะทำรายการ 2 ชม. ผมค่อนข้างจะพร้อมแล้วว่าจะจัดรูปแบบจะพูดยังไง บางครั้งก็อาจจะเป็นการวิเคราะห์ บางครั้งอาจจะเป็นการให้ข้อมูลเพิ่มเติม บางครั้งอาจจะเป็นการชี้ให้เห็นว่าตรงนี้น่าสนใจแต่ที่เราจะครอบคลุมปริมาณที่เกี่ยวกับงานที่เราทำ คือ เศรษฐกิจ การเงินเป็นสิ่งสำคัญ ทำให้มันชัดเจน แล้วที่สำคัญคือเราต้องอนุมานว่าสิ่งที่เราทำคนอื่นต้องทำไม่ได้ ถ้าเกิดคนอื่นทำได้ ไม่ค่อยมีประโยชน์ สิ่งที่เราจะเป็นตัวดึงดูดให้คนสนใจติดตามเราก็คือว่าเราจะหาอย่างนี้ไม่ได้จากที่อื่น" (วีระ ชีระภัทรานนท์, สัมภาษณ์, 8 พฤษภาคม 2541)

คำพูด สิทธิสมาน ผู้ดำเนินรายการ "บนเส้นทางทฤษฎี" ยอมรับว่าการเตรียมรายการในช่วงที่เข้ามาจัดให้กับ "มีเดียพลัส" มีปัญหาหลักๆ ต่างกับสมัยที่ทำรายการวิทยุในเครือผู้จัดการ เพราะที่นั่นมีการจ้างทีมงานและให้ค่าตอบแทนสูง รวมทั้งมีงบประมาณทุ่มเทอย่างเต็มที่ เป็นค่าตอบแทนหรือค่ารถสำหรับแขกรับเชิญที่ควรจะได้เข้ามาพูดคุยที่สถานีกันสดๆ ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เนื้อหาและการสัมภาษณ์แขกรับเชิญในรายการมีความสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น ในขณะที่คลื่น 101 ของมีเดียพลัสไม่ลงทุนในส่วนนี้มากนัก

"เวลาออกอากาศระหว่างคุยทางโทรศัพท์กับคุยเห็นหน้า มันต่างกันมาก เห็นหน้าเวลาสนทนาจะรู้คิดโดยอัตโนมัติ บางทีโทรศัพท์บ้านเราพลาดมาก และไม่รู้กัน สมมุติเวลาเห็นหน้ากันให้สัญญาณกันได้ว่าจวนหมดเวลาแล้วนะ ดูปฏิกริยาด้วยว่าคำถามนี้เขาแฮปปี้หรือเปล่า บรรยากาศก็เหมือนกับการพูดคุยกัน แล้วก็ดูเหมือนเป็นการให้เกียรติผู้ฟัง คือว่ามันสดกันหมด รายการทอล์กที่เป็นรายการแบบนี้ ผมยังคิดว่าถ้าได้มาอยู่ในห้องส่งจะดีกว่า แต่ถ้าเป็นรายการข่าว ที่ว่าสัมภาษณ์แหล่งข่าว เป็นรัฐมนตรีเป็นผู้มีตำแหน่งทางโทรศัพท์คงจะไม่มีอะไร แต่รายการทอล์กที่แสดงความคิดเห็น น่าจะมาคุยกันเห็นหน้าค่าตากัน มันน่าจะดีกว่า เดียวกันนี้ก็กลายเป็นประเพณีไปแล้วว่าขอสัมภาษณ์ใครขอคุยกับใครก็เป็นทางโทรศัพท์ ซึ่งบางทีพลาดได้" (คำพูด สิทธิสมาน, สัมภาษณ์, 28 เมษายน 2541)

วิเชษฐ์ พิชัยรัตน์ ผู้ดำเนินรายการสร้างบ้านแปงเมือง กล่าวว่าการเตรียมรายการต้องเตรียมล่วงหน้าทั้งข้อมูลและติดต่อสัมภาษณ์แขกรับเชิญซึ่งในสมัยที่เขายังเป็นบรรณาธิการข่าวการเมืองหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันจะใช้วิธีให้กองบรรณาธิการช่วยสรุปประเด็นข่าวต่าง ๆ ก่อนเข้ารายการแต่หลังจากที่

ลาออกจากวัฏจักรทำให้การเตรียมข้อมูลประเด็นข่าวมีปัญหาพอสมควร ส่วนการติดต่อแขกรับเชิญนั้น วิเชษฐ์จะเป็นผู้ยกหูโทรศัพท์ทบทวนบุคคลต่างมาเข้าสายด้วยตัวเองโดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวหรือการเป็นที่รู้จักของแหล่งข่าวเป็นใบเบิกทาง นอกจากนี้ การบริโภควิวสารจากทุกสื่อคือสิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับการเตรียมตัวเพื่อให้การดำเนินรายการมีความสมบูรณ์

“ตอนที่อยู่วัฏจักร ตอนที่ยังเป็นบรรณาธิการข่าววัฏจักรอยู่ก็ใช้ทีมข่าวการเมืองในการที่จะสรุปข่าวให้ผม ทุกวันก่อนจะเข้ารายการ เป็นหัวข้อเป็นประเด็นมาเรียบร้อย ในขณะที่เดียวกันผมก็ติดตามเองอยู่แล้ว ผมก็ฟังวิทยุทุกวัน ตั้งแต่เข้ายันเย็น ยันบ่าย แล้วก็ดูทีวีบ้าง แล้วก็อ่านหนังสือพิมพ์ด้วยถ้ามีโอกาส เพื่อจะได้ติดตามข่าวสาร แต่พอมาช่วงหลังนี่ตอนที่ผมออกจากวัฏจักร 80% ผมติดต่อเองเป็นหลัก เพราะว่าจะคล่องตัวหน่อย แล้วก็บางทีถ้าเรายกหูเองติดต่อเองจะง่าย ถ้าต้องผ่านหลายชั้นหลายชั้น บางทีก็อาจจะยากมากขึ้น โดยชื่อของเราเชิญแขกง่ายขึ้นแน่นอน เพราะว่าเนื่องจากประสบการณ์ในการทำงานข่าวการเมือง มันช่วยเราก็ได้แยะ เพราะอย่างน้อยเราก็รู้จักกับเขา ชื่อเราก็ทำหนังสือพิมพ์มาก่อน ทำไทยรัฐมา ทำวัฏจักร แล้วก็มาจัดรายการชื่อมันก็มีอยู่แล้วแหละ เพราะฉะนั้นเวลาติดต่อมันก็จะง่ายขึ้นอันนี้แน่นอนอยู่แล้ว” (วิเชษฐ์ พิชัยรัตน์, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2541)

วิเชษฐ์ พิชัยรัตน์ กล่าวถึงหลักในการพิจารณาเลือกประเด็นในการเปิดสายรับฟังความคิดเห็นจากผู้ฟังทางบ้านว่า จะพิจารณาจากกระแสข่าวที่สดใหม่และมีผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง หรืออาจจะไม่ใช่กระแสข่าวหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในวันนั้นแต่เป็นประเด็นสำคัญที่ถูกกละเลย

“มาจากกระแสในวันนั้นซึ่งเป็นเรื่องที่เด่นของวันนั้นเลย ตกเตียงกันได้ อาจจะสามารถนำไปสู่การแลกเปลี่ยนทำให้มีการเปลี่ยนแปลงได้ หรือ อาจจะไม่ใช่กระแสในวันนั้นเลย แต่เป็นประเด็นที่มันเกิดขึ้นก่อนหน้าแล้วได้รับการละเลยหรือว่าไม่ได้รับการพูดถึง เพราะนั่นเป็นเรื่องใหญ่เป็นเรื่องสำคัญ เป็นเรื่องที่กระทบต่อประชาชน ผมก็จะหยิบยกขึ้นมา เพื่อให้ผู้บริหาร ให้รัฐบาล ได้นำไปคิดบ้าง” (วิเชษฐ์ พิชัยรัตน์, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2541)

ถนอม อ่อนเกตุพล ผู้ดำเนินรายการ นิวส์ เทรนด์ กล่าวว่าทุกเช้าต้องฟังรายการสนทนาข่าวทางวิทยุอย่างคุยโชมง 6 โมงเช้า ดูข่าวโทรทัศน์ทุกช่อง อ่านหนังสือพิมพ์เกือบทุกฉบับเพื่อเตรียมข้อมูลให้

พร้อมซึ่งสำนักข่าวไอเอ็นเอ็นมีห้องสมุดสำหรับการค้นคว้าข้อมูลย้อนหลัง ช่วยให้การเตรียมรายการมีความสมบูรณ์มากขึ้น

"ต้องฟังวิทยุตั้งแต่เช้า รายการคุยโมง 6 โมงเช้า โดย อำนาจ สอนอิมศาสตร์ ดูข่าวทีวีทุกช่อง หนังสือพิมพ์ต้องอ่าน สำหรับรายการที่ทำอยู่ในเวลานี้ คือ รายการ News Trend เป็นเพียงฐานของผู้ดำเนินรายการ ไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการเตรียมข้อมูลหรือกำหนดประเด็น เพราะจะมีทีมที่ดูแลในเรื่องนี้อยู่แล้ว ทุกเช้าเมื่อเขากำหนดประเด็นมาให้ ก็มีหน้าที่ไปหาข้อมูลจากห้องสมุดของ INN จัดคู่กับคุณพิสิทธิ์ กิรติการกุล ซึ่งพี่เขาจะรู้ข่าวในภาพกว้างทั้งในและนอกประเทศ แต่ผมจะเป็นคนเข้าไปในข้อมูล ในรายละเอียดทางลึก แกร็บเชิญในรายการ จะเน้นที่สุดคือ คนที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง หรือสามารถให้ข้อเท็จจริงได้ ตัดคนที่ให้ได้เฉพาะความเห็น เว้นแต่จะติดต่อแขกไม่ได้จริง ๆ คือผมไม่ชอบวางบทบาทของรายการให้เป็นการ Comment เพราะมันไม่ประเทืองปัญญา แกร็บเชิญในรายการต้อง

1. ต้องเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ในฐานะเป็นผู้เปิดเผยเรื่องนี้มาโดยตรง หรือเป็นผู้ที่ถูกรณุดึง
2. จะต้องเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบกับเรื่องที่กำลังพูดถึง
3. คนที่ได้รับผลกระทบ"

(ถนอม อ่อนเกตุพล, สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2541)

พรชัย วีระณรงค์ ผู้ดำเนินรายการเจาะข่าวฮือตนิวส์กล่าวว่าโดยนิสัยส่วนตัวเป็นคนสมาธิสั้นและไม่ชอบเตรียมตัวล่วงหน้านานแต่นั้นย่อมหมายความว่าทีมข่าวของสำนักข่าวไอเอ็นเอ็นมีข้อมูลพร้อมสำหรับแต่ละประเด็นที่จะเจาะลึกในแต่ละวัน ผนวกกับการพูดคุยกับทีมงานล่วงหน้าเล็กน้อยก่อนออกอากาศเพื่อสรุปประเด็น ส่วนการสัมภาษณ์แกร็บเชิญนั้นอาจมีปัญหาในการติดต่อสื่อสารซึ่งเป็นปัญหาเฉพาะหน้า อย่างไรก็ตามพรชัยยอมรับว่าฐานข้อมูลข่าวจากการทำงานหนังสือพิมพ์มานานจะช่วยให้เขาตัวรอดในสถานการณ์เฉพาะหน้าได้

"คืออย่าหาว่านิสัยไม่ดีเลย คือทำอะไรเตรียมตัวไม่ค่อยเป็น เป็นคนสมาธิสั้น ตั้งแต่สมัยเด็ก ๆ แล้ว จะไม่ค่อยเตรียมตัว พอเจอสถานการณ์แล้วก็วุ่นไป อย่างตอนเข้าอ่านหนังสือพิมพ์ที่ก็อ่านพร้อมคนฟัง คือหมายถึงว่าไม่ใช่มาถึงมาอ่านก่อนไม่ใช่ พี่ไม่มีเวลา" (ถนอม อ่อนเกตุพล, สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2541)

พรชัย วีระณรงค์ ยอมรับว่าการความพร้อมทางด้านอารมณ์ มีส่วนอย่างมากในการกำหนดลักษณะการดำเนินรายการนอกจากนี้ทิศทางของข่าวบนหน้าหนังสือพิมพ์ก็มีส่วนกำหนดอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการดำเนินรายการด้วยเช่นกัน

ในขณะที่เถกิง สมทรัพย์ ผู้ดำเนินรายการเพื่อบ้านเพื่อเมืองกล่าวถึงการเตรียมรายการว่าจะต้องเตรียมข้อมูลให้พร้อม อย่างน้อยต้องมีเวลาเตรียมข้อมูลสำหรับการพูดคุยกับแขกรับเชิญในรายการล่วงหน้า 1 คืน ซึ่งปัจจัยส่วนหนึ่งคือการทำที่จะต้องพูดคุยนักวิชาการอย่าง อ.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง ทุกเช้าและคอลัมน์นิสต์ประจำรายการในช่วงต่าง ๆ ซึ่งเถกิงเห็นว่าหากเตรียมข้อมูลไม่พร้อมอาจจะทำให้เกิดความรู้สึกที่ว่า "ไล่ไม่ทัน" ผู้ร่วมสนทนาในรายการนอกจากนี้ยังจำเป็นต้องบริโภคข่าวสารในทุกสื่อเพิ่มเติมความรู้ด้วยการอ่านหนังสือ นิตยสารต่าง ๆ เป็นประจำ

"เป็นคนชอบอ่านหนังสือ หนังสือพิมพ์ MAGAZINE พวก TIME, FORTUNE ดูข่าว CNN ตลอด ดูข่าวแล้วก็ดูจุดไหนเป็นจุดใหญ่ ที่สำคัญต้องททายใจผู้ร่วมรายการให้ได้ว่าเขาสนใจอะไร และที่สำคัญก็คือ ต้องพูดคุยกับเขาล่วงหน้าอย่างน้อย 1 วัน เราต้องมีเวลาไปค้นข้อมูลอย่างน้อยที่สุด 1 คืน มิฉะนั้นเราจะไม่รู้เรื่อง เคยเหมือนกันที่ไม่ได้เตรียมเลย แต่ถ้าเป็นเรื่องการเมืองก็ไม่มีปัญหา ทีมงานที่ WATCH DOG ช่วยได้มากตรงที่เขาเตรียมข้อมูลให้ แต่เวลานักมวยขึ้นเวทีแล้วคุณก็ช่วยอะไรไม่ได้มากหรอก ด้วยเงื่อนไขที่มันต้องสด บางทีมันก็มีปัญหา งานนี้เจิมศักดิ์ทำได้ดี เวลาเราจะสัมภาษณ์ใครเขาจะเตรียมการชนิดที่ว่าประชุมใหญ่เลย ทุกเช้าที่คุณฟังในรายการนี้เจิมศักดิ์ทำการบ้านหมดเลย ทำละเอียดด้วย เหมือนเตรียมการสอน เราก็อุดกันว่าเช้า ๆ เราจะมาสอนหนังสือกัน เพราะสิ่งที่คุณพูดในรายการ 95% คือต้องมีข้อมูล ต้องเตรียมพร้อม เพราะคนฟังเยอะ มี IMPACT และการพูดแต่ละครั้งมันมัดคอตัวเอง และต้องแหลมคมด้วย" (เถกิง สมทรัพย์, สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2541)

แม้ว่าจะมีทีมงานวอร์ซ ดีอก ทำหน้าที่เตรียมข้อมูลและติดต่อแขกรับเชิญในรายการ แต่เถกิง สมทรัพย์ เห็นว่าที่ผ่านมามีต้องลงไปคุยกับทีมงานด้วยเพื่อให้ทราบล่วงหน้าว่าจะต้องพูดคุยในประเด็นใดกับใครบ้าง เพราะทีมงานบางส่วนยังถือว่าเป็นมือใหม่ซึ่งอาจจะขาดความเข้าใจในประเด็นสถานการณ์ต่าง ๆ

"จริง ๆ แล้วทีม PRODUCER ควรจะต้องคิดมาว่าพรุ่งนี้หน้าจะเอาใครมาเข้ารายการ แต่จริง ๆ แล้วเราก็ต้องทำหน้าที่เหมือน บ.ก.ข่าว นื่อง ๆ หลายคนก็เป็นคนใหม่ ไม่เหมือน PRODUCER รายการ T.V. รายการ SHOW หรือ TALK SHOW ซึ่งบางที PRODUCER ทำงานอยู่ตรงนั้น ก็มาบอกผู้ดำเนินรายการ แต่ผู้ดำเนินรายการก็ต้อง IN กับมัน โดยสัดส่วนแล้วจะผสมผสานกันมากกว่า ส่วนที่ทีมงานเชิญเข้ามา เราจะ IN ประมาณ 60% เพราะมันเป็นหน้าที่เขา แต่ส่วนหนึ่งเราจะบอกว่าเอาประเด็นนี้ช่วง PRIME TIME เราจะเป็นคนยืนยันว่าเอาคนนี้ แต่พอช่วง 9 โมงแล้วก็ปล่อยให้เขาทำ" (ถกถึง สมทรัพย์, สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2541)

สำหรับฟองสนาน จามรจันทร์ ผู้ดำเนินรายการ "บันทึกสถานการณ์การเมือง" การเป็นนักข่าวในสนามประจำอยู่ทั้งที่ทำเนียบรัฐบาลและรัฐสภาคือฐานในการเตรียมรายการไปในตัวซึ่งทำให้ได้ข้อมูลที่สุดใหม่และใกล้ชิดกับแหล่งข่าวและด้วยความอาวุโสทำให้การมองทิศทางและความสำคัญของข่าวแตกต่างไปจากนักข่าวรุ่นใหม่ นอกจากนี้ยังมีเสียงสะท้อนก้องอยู่ในใจเสมอว่าต้องแข่งขันกับคลื่นข่าวของเอกชนอย่าง คลื่น 101 (มีเดียพลัส) จึงทำให้เธอต้องทำงานอย่างหนักเพื่อคำว่า "แพ้ไม่ได้"

"เตรียมตัวตั้งแต่ 6 โมงนะ แต่จัดจริง ๆ 8 โมง ถึง 8.30 น.แล้วก็ต้องวิ่งข่าว ที่ดูแลพรรคการเมืองทุกพรรคตอนนี้เพื่อที่จะไม่ให้ตกข่าว ตอนเช้าหลังจากที่เช็คข่าวเสร็จแล้วต้องเช็กหัวตัวเองวันนี้ตกข่าวอะไรถามตัวเองทันที นี่แหละทำให้ที่เหนื่อย ถามตัวเองทันทีเลยว่าวันนี้เราตกอะไร แล้วใครไปหาเด็กทำไมหยุดตกวันนี้ พี่ต้องตรวจสอบหมดคนอื่นเขาทิ้งไปเลย เขาเข้าเวร บก.เขาเข้าเวร นักข่าวเป็น บก.เขาต้องรับผิดชอบโดย คือพี่มีจิตวิญญาณที่จะแข่งขันมาก เรื่องข่าวพี่แข่งกับทุกคนพี่สู้ตลอด พอสู้แล้วพี่ก็เหนื่อยเอง" (ฟองสนาน จามรจันทร์, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2541)

ฟองสนาน จามรจันทร์กล่าวว่าการทำงานที่มีเพื่อนเป็นคอลัมนิสต์ของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับช่วยให้เธอสามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบน้ำหนักหรือทิศทางในการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับได้ล่วงหน้าและสามารถวิเคราะห์แนวคิดที่อยู่เบื้องหลังบทความของคอลัมนิสต์ชื่อดังในหนังสือพิมพ์ฉบับต่างซึ่งจุดนี้ช่วยให้การเล่าข่าวมีสีสันมากขึ้น

"จะรู้เลยว่าฉบับไหนมันจะพาดหัวอะไร บางทีเรามองบุคลิกหนังสือพิมพ์ได้เลย ไทยรัฐต้องพาดอย่างนี้ เดลินิวส์ต้องพาดอย่างนี้ วัฏจักรต้องพาดอย่างนี้ เพราะเราอยู่กับมันมาตลอด พี่อ่านหนังสือพิมพ์มาตลอด"

แล้วก็ต้องมานั่งสรุปมันทุกวัน ชาวที่เกิดขึ้นที่แทบจะรู้เลยว่ามันจะพาดหัวเรื่องอะไร ในหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับมันก็บอก ไทยรัฐนี่หมั้นไส้ประชาธิปไตยแต่ไม่มีทางเลือกเพราะว่าขึ้นประชาธิปไตยไปเงินบาทอาจจะลงไป 55 ไม่มีเงินซื้อกระดาษ อย่างนั้นก็กีดฟันเอาไว้ก่อน จะรู้ไฉนเดี๋ยวค่อย เพราะอ่านอยู่ทุกวัน วันละตั้ง 10 ฉบับ” (พองสนาน จามรจันทร์, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2541)

จากผลการศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุตั้งที่ได้เสนอข้างต้น วิเคราะห์ได้ว่า ผู้ดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุ มีความตระหนักในบทบาทหน้าที่และการแข่งขันระหว่างสื่อด้วยกัน ทำให้เกิดความพยายามในการส่งสารที่เป็นประโยชน์ ครอบคลุม ถูกต้อง และหลากหลายตามความสามารถในการเสาะแสวงหาวัตถุดิบ จากปัจจัยด้านประสบการณ์และความสามารถของทีมงานทั้งนี้เพราะการให้สาระความรู้และการวินิจฉัยในเรื่องต่าง ๆ ที่อยู่นอกเหนือจากประสบการณ์ส่วนบุคคล จำเป็นต้องอาศัยฐานจากเครือข่าย ความสัมพันธ์ ฐานจากข้อมูลในสื่อสิ่งพิมพ์หรือจากสำนักข่าวในสังกัดรวมทั้งห้องสมุดขององค์กร ทั้งนี้การกลั่นกรองและนำเสนอสารเป็นไปตามกระบวนการตามแบบจำลองของเกิร์บเนอร์นั่นคือ 1. บุคคลผู้หนึ่ง (ผู้ดำเนินรายการสนทนาข่าว) 2. รับรู้เหตุการณ์อย่างหนึ่ง (ผ่านสื่อต่างๆหรือจากข้อมูลส่วนตัวตามประสบการณ์) 3. และมีปฏิกริยา 4. ในสถานการณ์หนึ่ง 5. ผ่านวิธีการบางอย่าง 6. เพื่อจัดทำให้เนื้อเรื่องที่มีอยู่ 7. อยู่ในรูปแบบอย่างหนึ่ง 8. และในบริบทหนึ่ง (สื่อวิทยุ) 9. นำเนื้อหาออกไป 10. พร้อมด้วยผลบางอย่าง

หากมองว่ารายการสนทนาข่าวทางวิทยุเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ก็พบว่าสินค้าตัวนี้ถูกออกแบบมาอย่างเป็นระบบ มีธุรกิจและการจัดองค์กรเข้ามาจัดการอย่างเต็มรูปแบบโดยเฉพาะตั้งแต่ช่วงหลังปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา และในที่สุดแล้วรายการข่าวก็เริ่มแยกไม่ออกจากรายการบันเทิงในรูปแบบหนึ่ง ปัจจัยที่สำคัญคือ การที่ผู้ผลิตรายการไปจนถึงผู้ดำเนินรายการคือ “ชนชั้นกลาง” ที่มีฐานคิดอย่างอิสระ แม้จะถูกเพ่งเล็งจากรัฐบาลหรือเจ้าของคลื่น แต่ก็มักจะเอาตัวรอดได้ถ้ารู้จักการซ่อนจุดยืนหรือปรับรูปสารให้อยู่ในสภาพที่คลี่คลาย ด้วยการใช้อารมณ์ขันเข้าไปเจือจางความเข้มข้นของทัศนคติและความลำเอียงที่ซ่อนเข้าไปในสารที่นำเสนอ

แนวคิด “สื่อคือสาร” ของ McLuhan จึงสามารถนำมาใช้อธิบายได้ว่า สื่อ (รายการสนทนาข่าวทางวิทยุ) โดยไม่รวมเนื้อหาที่นำเสนอในสื่อนั้นมีอิทธิพลต่อผู้เปิดรับสื่อได้เช่นเดียวกับที่เนื้อหาที่มีอิทธิพลต่อเรา สื่อมีส่วนกำหนดกระบวนการคิดและกำหนดการรับรู้สภาพแวดล้อมของผู้รับสาร ผู้ส่งสารย่อมเข้า

ใจว่า ณ นาทิที่มีการส่งสารออกไป เขาย่อมมีสิทธิอันชอบธรรมในการผูกขาดการส่งข้อมูลรวมถึงการก่อรูปของทัศนคติตามแบบฉบับและไวยากรณ์ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ส่วนผู้รับสารในรายการสนทนาข่าวทางวิทยุ น่าจะเข้าใจผิดกา การรับข้อมูลจากผู้ดำเนินรายการที่เขาชื่นชอบและเข้าใจว่าในนาทิตที่มีการส่งสาร-รับสารทางวิทยุก็ย่อมมีการผูกขาดเป็นธรรมดาแต่ผู้รับสารไม่ได้สนใจเฉพาะตัวสารแต่สนใจวิธีที่สื่อ นำเสนอสารนั้น ซึ่งโดยมากผู้ดำเนินรายการมักใช้น้ำเสียงที่ผ่อนคลาย เป็นกันเองและอบอุ่น ในขณะที่เวที การเปิดรับฟังความคิดเห็นจากผู้ฟังที่บ้าน รวมทั้งการถาม-ตอบคำถาม มีหน้าที่ตอกย้ำความสดและการอุทิศตนเป็นเวทีสาธารณะของรายการสนทนาข่าวทางวิทยุได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นการสลับบทบาท การส่งสาร-รับสารระหว่าง ผู้ดำเนินรายการและผู้ฟังด้วย

ในขณะที่การสัมภาษณ์ หรือสนทนากับบุคคลในข่าวคือการเพิ่มน้ำหนัก ขยายข้อเท็จจริงในข่าวที่ นำเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ เพิ่มสีสันในการเล่าเรื่องเหมือนกับได้สนทนากับ "ตัวจริง เสียงจริง" หรือ "พระเอก นางเอก" ที่อยู่ในนิทาน (ข่าว) นั้น ๆ รวมทั้งเป็นการตอกย้ำความสำคัญของข่าวเพื่อให้เกิดการ ก่อรูปทางทัศนคติ ในกรณีที่ข่าวชิ้นนั้นยังมีข้อโต้แย้งและต้องการ "คำพิพากษา" จากประชาชน นอกจากนี้ การสัมภาษณ์บุคคลในข่าวมีหน้าในเชิงการตลาด สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับรายการ เนื่องจากการได้สัมภาษณ์ บุคคลสำคัญหรือ บุคคลที่ "เด่น" ที่สุดในข่าวพาดหัวของแต่ละวันย่อมเป็นสร้างความสด ใหม่ ความเป็น มืออาชีพของรายการ และช่วยตอกย้ำภาพลักษณ์ความสำคัญของรายการสนทนาข่าวนั้น ๆ

นอกจากนี้ เช่นเดียวกับ วัฒนธรรมส่วนที่เป็น "ศิลปะวัฒนธรรม" ผู้วิจัยพบว่า ในรายการสนทนา ข่าวที่ไม่เป็นทางการนั้น การเล่าข่าว การทำวาทกรรมในข่าว การเปิดเผยจุดยืนในการเล่าข่าว การคัดเลือก (casting) และสนทนากับบุคคลในข่าวที่เด่นที่สุดในแต่ละวัน หรือการสนทนากับ commentator ประจำรายการ ล้วนมีลักษณะ "แบบละครและนิทาน" สูงมากทั้งในแง่การใช้น้ำเสียง การดำเนินเรื่อง การโต้ตอบ การปลุกเร้าอารมณ์ นั้นเป็นเพราะว่า สินค้าวัฒนธรรม (รายการสนทนาข่าว) ของคนชั้นกลาง (ผู้ดำเนินรายการและองค์กรข่าว) ย่อมหนีไม่พ้นกฎเกณฑ์ที่ว่า สินค้าของคนชั้นกลางมีฐานการอุปถัมภ์ จากตลาดและผู้อุปถัมภ์รายการที่มุ่งหวังฐานลูกค้าที่มีคุณภาพและกำลังซื้อ ซึ่งถูกเข้าใจว่าเป็นผู้รับสารกลุ่มใหญ่ของรายการสนทนาข่าวทางวิทยุในระยะ 4-5 ปีที่ผ่านมา รายการสนทนาข่าวทางวิทยุจึงต้องมี ลักษณะในเชิงพาณิชย์สูง วิทยาการที่ช่วยสร้างสื่อสารมวลชนแผนใหม่ ทำให้เป็นการง่ายที่สินค้าทาง วัฒนธรรมดังกล่าวจะมีฐานการอุปถัมภ์จากตลาด สื่อมวลชน (ผู้ดำเนินรายการ) ก็ทำงานอยู่ได้ด้วยกา

อุปถัมภ์จากตลาดเช่นกัน จึงยิ่งช่วยเสริมลักษณะเชิงพาณิชย์ของสินค้า (ข้าวสาร) ที่ส่งผ่านสื่อมวลชนเหล่านี้ยิ่งขึ้น

มองในแง่ของหลักคิด “สื่อคือสาร” และ “สินค้าวัฒนธรรม” ผู้วิจัยพบว่าภาพลักษณ์ความเป็นตัวแทนหรือเวทีของชนชั้นกลางของรายการสนทนาข่าวทางวิทยุที่เป็นกรณีศึกษาเป็น “วัฒนธรรมที่ฝังตัว” อยู่ในรายการสนทนาข่าวทางวิทยุนับแต่ช่วงหลังปี 2535 และเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผู้ดำเนินรายการทั้งที่เป็นผู้ดำเนินรายการอิสระ หรือที่อยู่ในสถานะของผู้บริหารด้วยต้องยอมรับ “ชนบทร่วมนิยม” ของวัฒนธรรมหรือการสร้างวาทกรรม (รวมทั้งภาพลักษณ์) ที่ฝังตัวอยู่ในรายการ ไม่ว่าจะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม ดังตัวอย่างของวาทกรรมเกี่ยวกับลักษณะและรูปแบบของรายการสนทนาข่าวทางวิทยุสมัยใหม่เช่น ความพยายามในการสร้างภาพรายการสนทนาข่าวทางวิทยุว่าเป็น

- “คลื่นข่าวเต็มรูปแบบในระบบเน็ตเวิร์ค สื่อวิทยุคุณภาพเพื่อคุณภาพของคนไทย เพื่อการรับรู้ข่าวสารเท่าเทียมทั่วประเทศไทย ลดช่องว่างระหว่างคนต่างจังหวัดและคนกรุงเทพฯ”
- “คลื่นแรกและคลื่นเดียวที่ให้คนไทย 60 ล้าน เสมอภาค”
- “เล็งเห็นความสำคัญ และเป็นเวทีของประชาชนเจ้าของประเทศ”
- “วิเคราะห์ข่าวและเรื่องราวทางสังคม ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นทุกวัน โดยคัดเลือกเรื่องราวที่น่าสนใจ พร้อมเสนอความเห็นในหลายแง่มุมจากแขกรับเชิญ หรือนักวิชาการที่มาร่วมสนทนา และเปิดสายรับฟังความคิดเห็นจากผู้ฟังเพื่อการสนทนาที่ครบวงจร”
- “เปิดโลกทัศน์ ยืนหยัดเพื่อสังคม แหล่งรวมมีอาชีพผู้มากด้วยความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ นำเสนอรายการและข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องเที่ยงตรง เป็นกลาง และเชื่อถือได้ตลอด 24 ชั่วโมง”
- “คลื่นข่าวสารและสถานการณ์เต็มรูปแบบ ครอบคลุมทุกความเคลื่อนไหวเพื่อการตัดสินใจ เปิดสายรายการอย่างสร้างสรรค์ โดยเน้นให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างประชาชน กับหน่วยงานองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจ การร่วมมือในการแก้ปัญหา ช่วยกันพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเมืองและสังคม”
- “นำเสนอทุกประเด็นที่เป็นสถานการณ์หลักทั้งทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคม ซึ่งพลาดไม่ได้ ต้องติดตามอย่างใกล้ชิด พร้อมสัมภาษณ์สดบุคคลระดับผู้นำ จากทุกวงการที่เกี่ยวข้องในเชิงวิเคราะห์ เจาะลึกและชี้แนวโน้มของประเด็นที่เป็นสถานการณ์หลัก”

- "คงไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะทำ ... รวม 30 ยอดฝีมือในแวดวงธุรกิจ คงไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะทำ ... รายงานข่าวเศรษฐกิจ ธุรกิจ คงไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะทำ ... ผนึกกำลัง 3 องค์กรสื่อคุณภาพ"
- หรือในกรณีของวิทยุ เนชั่น คลื่น 90.5 ที่มีวาทกรรมในการขายคลื่นว่า "เปิดมิติใหม่คลื่นข่าว ธุรกิจ เอฟเอ็ม 90.5 แบ่งโซนเวลา 3 ช่วงหลัก เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ข่าวในปัจจุบัน ที่อาจพลิกผันตลอดวัน พร้อมรายงานข่าวด้วย ประเด็นสำคัญ ๆ จากสำนักข่าวเนชั่น และ สำนักข่าวทั่วโลกทุก 30 นาที ด้วยมืออาชีพในวงการข่าวและวิชาการที่ครบเครื่องที่สุด และยัง เสริมด้วยซอออนไลน์จาก ดิเอเซียวอลล์ สตาร์ท เจอร์นัล ส่งตรงจากฮ่องกงคัดเลือกประเด็น ข่าวธุรกิจที่สำคัญในภูมิภาคเอเชีย"

โดยสรุป ลักษณะเชิงพาณิชย์ของสินค้าที่เป็นรายการสนทนาข่าวทางวิทยุจึงมีลักษณะที่ง่ายแก่ การเข้าถึงของคนทั่วไป ทั้งในแง่รูปแบบ เนื้อหา มีทั้งมาตรฐานการดำเนินรายการที่เป็นสากล และไวยากรณ์ เฉพาะตัว และมีการทำซ้ำข้อมูลข่าวจากหนังสือพิมพ์ หรือข้อมูลจากองค์กรข่าวต้นสังกัด ไม่ว่าจะมีการดัด แปลง แก้ไขเพิ่มเติมหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความชำนาญ ภูมิหลังทางวิชาชีพ ความเป็นอิสระหรือ ความสามารถในการปรับตัวภายใต้ข้อจำกัดและทัศนคติส่วนตัว ซึ่งอาจก่อรูปขึ้นจากวัฒนธรรมองค์กร ภาพลักษณ์ขององค์กรสื่อที่สังกัดและเครือข่ายความสัมพันธ์

สถาบันวิทยุบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย